

Børn har ret til at blive hørt

Vidensgrundlag for organisatorisk inddragelse af børn

Børn har ret til at blive hørt
Vidensgrundlag for organisatorisk inddragelse af børn

Udarbejdet af Kristine Halling Kehlet og Trine Østerbye Rimdal

Enhedschef Marlene Willemann Würgler

© Center for Patientinddragelse

ISBN: 978-87-93048-81-2

Uddrag, herunder figurer, tabeller og citater, er tilladt mod tydelig kildeangivelse.

Rapporten kan findes på www.regionh.dk/patientinddragelse

Henvendelser vedrørende undersøgelsen til: Kristine Halling Kehlet

Center for Patientinddragelse
Nordre Fasanvej 57
2000 Frederiksberg
Telefon: 38 64 99 66
E-mail: CPI@regionh.dk

INDHOLD

1	Introduktion	5
	Baggrund	6
	Formål	6
	Afgrænsning	6
	Metoder for udfærdigelse af vidensgrundlaget	7
	Indledende betragtninger	7
2	Rationale for inddragelse	9
	Børn har ret til at blive hørt	10
	Inddragelse giver værdi	11
	Grader af børneinddragelse	11
3	Planlægning	15
	Forhåndsviden om børnene	16
	Udvælgelse og rekruttering	16
	Forberedelse af børn og unge	17
4	Metoder	19
	Metodeoversigt	21
	Spørgeskema	22
	Individuelt interview	29
	Participatory art-based approach	35
	Børnepanel	37
	Workshop	42
	Mobil etnografi	47
5	Juridiske og etiske aspekter	49
	Juridiske aspekter	50
	Etik i børneinddragelsen	52
6	Litteraturliste	53

7 Bilag

Bilag 1

Bilag 2

57

58

59

1

Introduktion

Baggrund

Børns meninger og synspunkter bliver ofte indsamlet gennem proxy-data fra forældre eller andre voksne. Der er derved en risiko for, at børnenes eget syn på et givet emne ikke i tilstrækkelig grad bliver hørt. Nyere studier peger på, at børn fra omkring fire- til femårsalderen er i stand til aktivt at dele deres synspunkter, når der benyttes passende metoder til at inkludere børnene.

BørneRiget ønsker som del af deres strategi at inddrage børn mere systematisk i udviklingen af BørneRiget. Center for Patientinddragelse (CPI) har på vegne af BørneRiget udarbejdet et vidensgrundlag for, hvordan børn kan inddrages ved hjælp af forskellige metoder.

Formål

Formålet med vidensgrundlaget er at etablere en forståelse for, hvordan børn i alderen 4 til 12 år kan inddrages på et organisatorisk niveau. Vidensgrundlaget skal BørneRiget bruge internt i arbejdet med at udvikle, etablere og drive et koncept for systematisk organisatorisk inddragelse af børn, som muliggør, at børn kan bidrage til udviklingen af BørneRiget.

Afgrænsning

Vidensgrundlaget fokuserer på de dele af organisatorisk brugerinddragelse, der kan anvendes til at give input til udvikling af nye tiltag, fx hensigtsmæssig indretning af lokaler, tilrettelæggelse af det bedste forløb eller tryk og klar kommunikation og information. Vidensgrundlaget berører ikke aspekter af individuel inddragelse af børn.

Vidensgrundlaget fokuserer på den direkte rene børneinddragelse og derved ikke inddragelse af børnene gennem forældrenes stemme. Støtte fra forældre eller andre voksne til børnenes deltagelse i en

inddragelsesaktivitet bliver berørt der, hvor det er relevant.

Vidensgrundlaget berører metoder, der kan anvendes til børn i alderen 4 til 12 år. Det er også muligt at inddrage børn i alderen 0 til 3 år med nonverbale metoder som fx observation og videooptagelser.

Organisatorisk inddragelse er:

At give brugere indflydelse på udviklingen af sundhedsvæsenet gennem anvendelse af viden om brugerperspektivet og samarbejde med brugerrepræsentanter i beslutnings- og udviklingsprocesse.

Kilde: Vibis

Individuel inddragelse er:

At give brugeren indflydelse på sit eget forløb ud fra individuelle behov, præferencer og viden. Det gøres gennem dialog, beslutninger om behandling og pleje og/eller tilrettelæggelse af aktiviteter.

Kilde: Vibis

Metoder for udfærdigelse af vidensgrundlaget

Materialet til vidensgrundlaget er fundet gennem hhv. litteratursøgning og korte interview med personer med faglig ekspertise indenfor inddragelse af børn.

Litteratursøgningen er foretaget i videnskabelige litteratur fra ind- og udland i PubMed og afgrænset til perioden 2000-2021.

Følgende engelske søgeord i forskellige kombinationer er anvendt: child, children, involvement, involving, participation, child-centred care, hospital environment, user panel og workshop.

Derudover er der foretaget googlesøgninger for at finde grå litteratur fra både ind- og udland. Yderligere relevant litteratur er fundet ved at kigge i referencelitteraturen i det fundne materiale.

Kontakten til personer med faglig ekspertise indenfor inddragelse af børn er fundet gennem litteraturen, gennem BørneRigets og CPI's kontakter samt ved viderehenvisning af de øvrige interviewede personer.

I alt har vi haft kontakt med 17 forskellige organisationer fra ind- og udland, hvoraf nogle er hospitaler, og andre er børnefaglige organisationer. Ud af de 17 organisationer har vi foretaget interview med seks personer (Se bilag 1).

Alle interview er gennemført ud fra en semistruktureret interviewguide.

Indledende betragtninger

Indledningsvis er der nogle betragtninger, der er vigtige at have i mente, når du læser vidensgrundlaget.

Børns forståelsesniveau

For det første er det børn i alderen 4 til 12 år, hvilket betyder, at de fleste ikke kan tænke ud over deres eget perspektiv. Børn kan derimod godt svare på spørgsmål, der angår dem selv, hvis det er tilpasses deres alderstrin og udviklingstrin. Derudover er det også vigtigt at tage højde for, at det tager længere tid for børn at bearbejde information. Det er derfor vigtigt, at det emne, du ønsker viden om, er et emne, børnene har erfaring med, fx sygdom, venner og skole.

Viden om netop alderstrin, udviklingstrin og anden børnefaglig viden er en afgørende faktor, når du ønsker at inddrage børn. Derudover er en forståelse af selve målgruppen også central. Børn, der er indlagt på hospitalet, er ikke altid på samme udviklingstrin som jævnaldrende, og deres kognitive formåen kan i perioder være svækket.

Når vi i vidensgrundlaget refererer til alder, er det derfor vejledende og svarende til et normalt udviklings- og modenhedsstrin. Du skal derfor tage højde for, om det enkelte barn er alderssvarende eller er på et andet udviklingstrin. Denne kombinerede viden om generel børnefaglig viden om børns udviklingstrin og specifik viden om det enkelte indlagte barns udviklingstrin og kognitive evner er nødvendig for, at du kan forstå og kommunikere med børn på en god måde.

Vi kommer i Vidensgrundlaget ikke nærmere ind på disse emner, og vi antager derfor, at du enten selv har den nødvendige viden eller samarbejder med personer, der har, hvis du ønsker at inddrage børn.

Børns fortællinger er øjebliksbilleder

For det andet, at du skal huske på, at børns svar og fortællinger er øjebliksbilleder. Børn har en anden tidsopfattelse end voksne, og de vil ofte være meget farvet af konteksten og nuet. Hvis Carl fx lige er blevet slået af Emil på legepladsen og bagefter bliver spurgt, om han har nogle gode venner i børnehaven, vil han sandsynligvis svare nej. Hvis du omvendt spurgte Carl dagen før, hvor han og Emil legede med tog, ville han svare ja. Det betyder ikke, at vi ikke kan bruge børnenes svar. Børnene svar giver nogle gode indblik i deres oplevelser, men vi skal huske at have øjebliksfaktoren in mente.

Få eksempler fra hospitalsvæsnet

For det andet har vidensgrundlagets opdrag været at finde eksempler fra hospitalsvæsnet på, hvordan det er muligt at inddrage børn op til 12 år. De eksempler, der er i forhold til at inddrage børn på hospitalet på et organisatorisk niveau, er meget begrænset. Vi har derfor valgt også at tage eksempler og litteratur med af mere generel karakter. Disse kan enten overføres direkte til en hospitalskontekst eller vil kræve lidt tilpasning.

I nedenstående tabel er nogle af de centrale kendetegn ved børn i forhold til voksne oplistet sammen med de opmærksomhedspunkter som kendetegnene giver anledning til i forhold til at inddrage børn.

Tabel 1

Centrale kendetegn ved børn ift. voksne og de opmærksomhedspunkter det giver ift. at inddrage børn.

Kendetegn ved børn ift. voksne:	Opmærksomhedspunkter ift. inddragelse:
<ul style="list-style-type: none"> • Dårligere koncentrationsevne • Mere konkret tænkende • Har et mere simpelt og konkret sprogbrug og nogle ord tilægges andre betydning • Har en anden tidsopfattelse - husker ikke langt tilbage • Har brug for længere tid til at bearbejde informationer • Ikke så dygtige til at mentalisere (sætte sig i en andens sted) 	<ul style="list-style-type: none"> • Afgræns emnet og omfanget af inddragelsesaktiviteten • Tænk over børnenes sproglige kompetencer - vær konkret, enkel og præcis i dit ordvalg • Anvend visuelle og legende tilgange • Følg barnet i deres udsagn • Vær opmærksom på børnenes kognitive kompetencer

2

Rationale for inddragelse

Børn har ret til at blive hørt

Der kan være flere forskellige grunde til, at det er gavnligt at inddrage børn i emner, som vedrører dem.

En grund er ud fra et rettighedsperspektiv. Danmark har forpligtet sig i forhold til Børnekonventionen, om end dansk lovgivning har forrang. Børnekonventionen kan bruges som rettesnor i forhold til, hvordan offentlige instanser behandler børn. I forhold til at inddrage børn er særligt artikel 12 og 13 i Børnekonventionen relevante (se nedenstående boks). Artikel 12 siger, at børn har ret

til at udrykke deres mening, og at deres synspunkter skal tillægges passende betydning i sager, der vedrører dem. Artikel 13 anerkender børns ytringsfrihed og deres ret til at søge, få og give informationer af alle slags. Rettighedsperspektivet anerkender samtidig børnene som eksperter i eget liv, og står på mål for, at det kun er ved at spørge børnene selv, at du kan få adgang til den viden, de har om deres liv. Børns viden og erfaringer anses derved som unikke og som et uundværligt element i alle beslutningsprocesser, der har relevans for børnene.

BØRNEKONVENTIONEN

Artikel 12

1. Deltagerstaterne skal sikre, at et barn, der er i stand til at udforme sine egne synspunkter, har retten til frit at udtrykke disse synspunkter i alle forhold, der vedrører barnet; barnets synspunkter skal tillægges passende vægt i overensstemmelse med dets alder og modenhed.
2. Med henblik herpå skal barnet især gives mulighed for at udtale sig i enhver behandling ved dømmende myndighed eller forvaltningsmyndighed af sager, der vedrører barnet, enten direkte eller gennem en repræsentant eller et passende organ i overensstemmelse med de i national ret foreskrevne fremgangsmåder.

Artikel 13

1. Barnet skal have ytringsfrihed; denne ret omfatter frihed til uanset territoriale grænser at søge, modtage og videregive oplysninger og tanker af enhver art, enten mundtligt, skriftligt eller på tryk i form af kunst eller gennem en hvilken som helst anden udtryksmåde, barnet måtte vælge.
2. Udøvelsen af denne ret kan underkastes visse begrænsninger, men kun sådanne som følger af lovgivningen, og som er nødvendige: (a) af hensyn til andres rettigheder eller omdømme; eller (b) til beskyttelse af national sikkerhed, offentlig orden (ordre public), folkesundhed eller sædelighed.

Inddragelse giver værdi

En anden grund til at inddrage børn er, at det giver værdi, ikke kun for selve organisationen men også for børnene selv, og på et større plan for samfundet.

Fordele for selve organisationen:

- Giver mulighed for at forstå børnenes behov bedre, fordi børn kommer med nye perspektiver og viden.
- Giver mulighed for at udvikle politikker, ydelser mv. der er tilpasset børnenes ønsker og behov.
- Giver bedre grundlag for at udnytte ressourcer effektivt.
- Bidrager til at opbygge en demokratisk organisation.

Fordele for børnene

- Øger deres selvtillid, evner og viden.
- Øger deres forståelse af beslutningsprocesser og om hvordan organisationer arbejder.
- Lærer at debattere, forhandle og kommunikere i grupper.
- Udvikler nye venskaber med andre børn og voksne.
- Bliver opmærksom på deres rettigheder i samfundet.
- Giver tilfredshed ved at være med til at skabe forandringer/forbedringer.

Fordele for samfundet

- Bidrager til at skabe et demokratisk samfund.
- Forstærker den sociale bevidsthed om fordelene ved at deltage aktivt i samfundet.

Grader af børneinddragelse

Der er forskellige grader eller niveauer af inddragelse. Roger Hart, børnepsykolog og professor i psykologi City University of New York, har illustreret dette med sin deltagelsesstige (se figur 2.1). De tre nederste trin på stige kalder Roger Hart for ikke-deltagelse, fordi børnene enten ikke forstå hvad de bliver spurgt til, hvad deres input skal bruges til, eller deres input slet ikke bruges. Du kan bruge stigen til at reflektere over, hvilket niveau for inddragelse du ønsker, at børnene har, ikke mindst så du undgå ikke-deltagelse eller pseudoinddragelse. Refleksionerne kan hjælpe dig med at gøre det klart over for de deltagende børn, hvad deres rolle er, og hvilken indflydelse de har. Trin 8 skal derfor ikke nødvendigvis opfattes som den bedste løsning - det vil afhænge af, hvad formålet med inddragelsen er.

Figur 2.1

Roger Harts deltagelsesstige

Trin 1 Manipulation: Når børnene bliver misinformeret eller bevidst påvirket af de voksne til at gøre eller sige noget bestemt, som er i de voksnes egne interesser.

Trin 2 Dekoration: Når børnene er repræsenteret og deltager, men er ikke informeret om eller ikke har forstået, hvorfor de deltager, og hvad deres rolle er. Børnene har derved ikke mulighed for at udtrykke deres synspunkter.

Trin 3 Symbolsk deltagelse: Når børnene bliver spurgt til deres synspunkter og mening, men ikke har reel

mulighed for at udtrykke sig, eller der fra de voksnes side ikke er en reel interesse i at lytte til børnene og give deres perspektiv en betydning. Børnene er modsat på trin 2 informeret om deres rolle, men de har alligevel ingen reel indflydelse.

De 5 øverste trin på stigen viser forskellige grader af reel inddragelse.

Trin 4 Udpeget og informeret: Når børnene er inviteret til at medvirke i en bestemt inddragelsesaktivitet, som de voksne har valgt. Børnene er informeret om, hvorfor og på hvilke præmisser de deltager, og børnene har selv

besluttet, om de vil deltage. Børnenes input og perspektiver indgår i de efterfølgende beslutninger, som bliver truffet af de voksne.

Trin 5 Konsulteret og informeret: Når børnene bliver informeret og spurgt til råd om et projekt. Børnene har fuld indsigt i hele processen, og deres synspunkter tages alvorligt og anvendes af de voksne gennem hele processen. Det er de voksne, der udfører projektet og tager beslutningerne.

Trin 6 Voksen-initiativ, beslutninger i fællesskab mellem børn og voksne: Når børnene er med i projekter, der er initieret og styret af voksne. Børnenes synspunkter tages alvorligt, og børnene er med til at træffe beslutningerne i et fællesskab med de voksne i alle faser af projektet. Børnene er ikke bare informeret om projektet, men har medindflydelse på projektet. Børn og voksne kan have forskellige roller, men de er defineret i fællesskab.

Trin 7 Børne-initiativ og beslutninger i fællesskab mellem børn og voksne: Når børnene selv har en idé til et projekt og tager initiativ til det. De planlægger og gennemfører projektet i samarbejde med voksne som ligeværdige. Børnene og de voksne tager beslutninger i fællesskab gennem hele processen. Børn og voksne kan have forskellige roller, men de er defineret i fællesskab.

Trin 8 Børne-initiativ og beslutninger af børn: Når børnene selv tager initiativ til et projekt og gennemfører det. Børnene kan vælge at få hjælp fra voksne, men det er børnene, der leder projektet, og de voksne kan udelukkende tilbyde deres viden og input til børnene. Børnene beslutter alene, hvad der skal ske og har kontrol over hele processen.

Refleksionsspørgsmål om inddragelse

Når du ønsker at inddrage børn, er det vigtigt, at inddragelsen er reel og ikke blot bliver symbolsk (jf. Hart-stigen). Det er ikke altid den rigtige løsning at inddrage børn, det vil afhænge af bl.a. emnet og børnenes modenhed.

Herunder er listet nogle spørgsmål, der kan sætte gang i refleksionerne, om det er en god idé at inddrage børn i projektet, og hvornår i processen, det vil give mening.

- Hvorfor ønsker du, at børnene skal inddrages?
- Hvad vil børnene få ud af det?
- Hvad vil dit projekt og din organisation få ud af det?
- Hvordan sikrer du, at børnenes bidrag anvendes?
- Er du og din organisation interesseret i at udføre reel inddragelse af børnene?
- Hvor i processen skal børnene inddrages?
- Har du nok tid og ressourcer til at gennemføre inddragelsen af børnene ordentligt?
- Har du eller andre i din organisation de nødvendige kompetencer til at stå for en børneinddragelsesaktivitet?

Principper

Overordnet set bør inddragelse af børn være guidet af en række principper. Principperne kan samtidig fungere som en slags tjekliste, der sikrer, at inddragelsen bliver reel og gennemført tilpasset børnene.

Karakteristika ved reel inddragelse

- Emnet for inddragelsen er relevant og meningsfuld for børnene
- Kapacitet til rent faktisk at lave ændringer på baggrund af børnenes input
- Realistisk mængde af tid og ressourcer
- Realistiske forventninger til børnene
- Beskyttelse af børnenes rettigheder

Værdier

- Troen på værdien og vigtigheden af at inddrage børn. Have en attitude at "jeg kan lære af børnene"
- Ærlighed gennem hele processen
- Inklusion - lige mulighed for alle børn i målgruppen til at deltage
- Respekt for alle børn uafhængig af fx alder, evner, etnicitet og social baggrund
- Information til børnene, så de er i stand til at give input og tage beslutninger
- Rolleafklaring, så børnene kender deres rolle i processen og til hvad, og hvordan deres input anvendes
- Respekt for børnenes input og perspektiver
- Klarhed omkring, at børn kan have forskellige holdninger og meninger
- Anerkendelse af, at det er frivilligt at deltage
- Deling af beslutninger

Metode

- Klart formål med inddragelsen
- Inddragelsesmetode, der er tilpasset børnene og formålet og sikre, at børnene får en god oplevelse
- Inddragelse af børnene så tidligt som muligt

3

Planlægning

Forhåndsviden om børnene

Når du ønsker at inddrage børn og skal i gang med at udvælge og rekruttere børn til din inddragelsesaktivitet, kan det være en fordel som det første at overveje, hvor meget og hvilken forhåndsviden om målgruppen, der er gavnlig og nødvendig.

Det er vigtigt at tage stilling til, hvor stort et forhåndskendskab du har brug for i forhold til målgruppen og den inddragelsesaktivitet, du ønsker at udføre. I nogle sammenhænge vil det være etisk uforvarsomt ikke på forhånd at kende til særlige forhold eller livsomstændigheder for de pågældende børn. Andre gange kan det være helt essentielt, fx når det drejer sig om børn, som har en diagnose eller sygdom. Her kan det være nødvendigt at tage højde for eventuelle fysiske eller mentale udfordringer, om barnet har brug for særlig forberedelse eller tilgange til emnet, eller om barnet har hændelser eller konflikter tæt inde på livet, som kan gøre det vanskeligt eller uetisk for barnet at deltage.

Omvendt kan det være en ulempe at vide for meget om målgruppen, fordi ens egen tilgang kan risikere at blive mindre åben og neutral. Det er centralt, at børnene ikke føler sig dømt på forhånd, men at de føler, at de bliver lyttet til med et åbent sind.

Udvælgelse og rekruttering

Hvordan og hvilke børn, der skal rekrutteres til en inddragelsesaktivitet, vil afhænge dels af formålet og dels af selve inddragelsesaktiviteten. Overordnet set er den centrale skelnen mellem, om du ønsker at indsamle kvantitative data eller kvalitative data. Hvilken tilgang du skal vælge, vil afhænge af dit formål. Den kvantitative tilgang er god, hvis du vil opnå viden om generelle tendenser, mens den kvalitative tilgang egner sig til at få

uddybende viden om et emne eller få input og idéer i konkrete og lokale processer. Vilklårene for udvælgelse og rekruttering er forskellige for de to tilgange.

Kvantitative undersøgelser

Kvantitative undersøgelser er primært spørgeskemaundersøgelser, hvor ønsket er at opnå generaliserbar viden inden for et ønsket emne. Derfor er det vigtigt, at de børn, der bliver udvalgt, er repræsentative for den generelle gruppe, som undersøgelsen skal sige noget om. Du skal derfor forholde dig til, på hvilke parametre du ønsker repræsentativitet. Det kan være parametre som fx køn, alder og forskellige sociale og geografiske variable. Hvis din undersøgelse er tilstrækkelig stor, kan du også lave et tilfældigt udtræk af en vis størrelse fra en børnegruppe. Størrelsen og den tilfældige udtrækning vil sikre repræsentativitet.

Andre gange er det ikke nødvendigt at foretage en udvælgelse, fordi undersøgelsen skal gennemføres blandt alle børn i en afgrænset gruppe, hvor alle svarer, fx alle indlagte børn på børneafdelingen i november.

Kvalitative undersøgelser

Kvalitative metoder som fx interview, workshop og ekspertgrupper giver mulighed for at gå i dybden med forståelsen af et emne. I kvalitative undersøgelser deltager relativt få børn, og også her er det vigtigt, at du gør dig overvejelser over, hvilke børn der skal inviteres med. Udvælgelsen af deltagere kan sigte efter en blanding af deltagere efter fx køn, alder, sygdom, indlæggelseslængde alt efter, hvad, du forstiller dig, kan have indflydelse for undersøgelsens emne.

Refleksionsspørgsmål: udvælgelse og rekruttering af børn

Når du skal finde ud af, hvilke børn der skal rekrutteres og udvælges til din inddragelsesaktivitet, kan du overveje følgende:

- Hvilken rolle ønsker du børnene har?
- Hvilken metode egner sig bedst i forhold til formålet, ressourcer og de deltagende børn?
- Hvad er det præcist, børnene skal inddrages i?
- Hvordan skal børnenes input anvendes, hvilken betydning tillægges deres bidrag?
- Hvor mange børn skal være med?
- Skal der tages særlige hensyn til børnegruppen eller til enkelte børn?
- Hvordan kommer du i kontakt med børnene?
- Hvad er realistisk?

Forberedelse af børn og unge

Når du ønsker at inddrage børn, sker det som regel fordi, du og din organisation gerne vil have børnenes perspektiv på et emne, som vedrører organisationen og børnene. Det betyder også, at det som regel er de voksne, der har planlagt, hvad der skal ske, og børnene ved derfor af gode grunde ikke, hvad de kan forvente. Det er centralt at informere børnene grundigt om, hvad de siger ja til, og hvad der helt konkret kommer til at ske (jf. samtykke s. 49).

Forskellige behov for forberedelse

Det er forskelligt, hvor meget forberedelse børn har brug for. Nogle børn har et stort behov for på forhånd at kende programmet for aktiviteten ned til mindste detalje, mens andre tager tingene, som de kommer. Graden af forberedelse vil også afhænge af, hvilken inddragelsesmetode du bruger og børnenes tidligere erfaring med inddragelsesmetoden.

Hvis du ikke kender de børn, som du skal holde fx en workshop eller et interview med, kan det hjælpe at tale med personale eller forældre, der kender børnene godt. Derved kan du få en fornemmelse af, hvad børnene har særlig brug for at vide og blive forberedt på.

Børnenes alder vil også spille ind på, hvor meget og hvordan de skal forberedes. Generelt har yngre børn (4-9 år) brug for, at forberedelsen er konkret, og du beskriver, hvordan inddragelsen skal ske. Det støtter børnenes indre billeddannelse. Det er en god ide fx at bruge billeder, som illustrerer det, børnene skal lave, hvem børnene skal være sammen med, og hvor det skal foregå.

Ældre børn (10+ år) har generelt et større erfaringsgrundlag at trække på og ved fx godt, hvad det

vil sige at besvare et spørgeskema uden nærmere forklaring. Til gengæld kan du med fordel beskrive lidt om formålet og temaerne for spørgsmålene.

Hvis forældrene eller andre voksne har en rolle i at bistå børnene i selve inddragelsen, skal de også klædes på til rollen.

Klare rammer skaber tryghed

Uanset hvilken metode, du anvender til at inddrage børn, er det vigtigt at sikre klare rammer for de deltagende børn. Det giver tryghed og har stor betydning for motivationen for at møde op, deltage aktivt. De klare rammer begynder, når du inviterer og informerer børnene om inddragelsesaktiviteten og fortsætter under selve inddragelsesaktiviteten.

Vær opmærksom på børnenes reaktioner

Når du inddrager børn, kan der være emner, som er følsomme og svære at tale om. Det er derfor vigtigt at gøre børnene opmærksom på, at de selv bestemmer, hvor meget de ønsker at fortælle, og at de altid kan vælge at sige fra. Det kan også være en god ide at forberede børnene på, at de kan blive kede af det, eller at de ved at deltage kan komme til at tænke over nogle svære ting.

Det er også en god ide at have en plan for, hvad du kan gøre, hvis et barn bliver ekstra berørt. Skal du fx tilbyde en efterfølgende snak, skal der være mulighed for at tale med en psykolog, eller er det nok med fx et telefonnummer, som børnene kan ringe til og få hjælp.

Informationer, der skaber klare rammer og tryghed

Giv barnet informationer om:

- Hvem du er, hvilken slags voksen du er, og hvor du kommer fra.
- Hvorfor han/hun er inviteret med, og hvad skal hans/hendes input bruges til (formål).
- Hvad du forventer af barnet, og hvad der konkret skal ske.
- Hvilken grad af indflydelse barnet har/hvordan barnets input bliver brugt i den videre proces.
- Hvornår aktiviteten starter og slutter.
- Om der er noget at spise og drikke (fx hvis aktiviteten strækker sig over længere tid).
- Hvor aktiviteten foregår, og eventuelt hvordan børnene kommer dertil?
- Hvem faciliterer aktiviteten? Lad eventuelt barnet møde facilitator inden selve aktiviteten.
- At der er opbakning fra forældre eller andre vigtige personer.
- At det, børnene siger, holdes fortroligt, og at børnene er anonyme.

4

Metoder

Det første du bliver præsenteret for i metodeafsnittet er en oversigt over forskellige metoder til at inddrage børn. Oversigten giver et let tilgængeligt overblik over forskellige metoder, og er bygget op over en tabel, hvor hver metode kort bliver beskrevet ud fra 6 parametre. De 6 parametre er: anvendelse/værdi, antal børn, omkostninger, ressourcer, krav til personalet, krav til børnene. De to parametre antal børn og omkostninger er beskrevet ved brug af ikoner. Hver metode kan opnå op til 3 farvede ikoner på hver af parametrene. Jo flere farvede ikoner en metode har, des flere børn eller omkostninger kræver metoden.

Efter metodeoversigten bliver hver af de enkelte metoder grundigere beskrevet. Med til beskrivelsen hører også fordele og ulemper ved metoden samt en eller flere cases på brug af selve metoden.

Metodeoversigt

Metode	Anvendelse/værdi	Antal børn	Omkostninger	Ressourcer	Krav til personalet	Krav til barnet
Spørgeskema	<ul style="list-style-type: none"> Giver viden om omfang, udbredelse og variationer. Kan systematisk monitorere en udvikling over tid. Giver anonym feedback fra mange. Kan anvendes til børn, der fysisk er langt væk og til børn. 		\$ \$ \$	<ul style="list-style-type: none"> Adgang til et statistisk analyseprogram. Teknisk løsning til spørgeskemaet (4-9 år). 	<ul style="list-style-type: none"> Viden om udarbejdelse af spørgeskemaer. Færdigheder i at udføre statistiske analyser. Digitale kompetencer. 	<ul style="list-style-type: none"> Barnet kan læse (10+). Barnet kan forstå dansk (4-9 år). Barnet kan forstå præmissen for et spørgeskema.
Individuelt interview 4-12 år	<ul style="list-style-type: none"> Giver detaljeret og nuanceret viden også om følsomme emner. Giver indblik i nye områder, der er vigtige for barnet. Godt til sårbare børn, fordi interviewet kan tilpasses tid, sted og form. 		\$ \$ \$	<ul style="list-style-type: none"> Roligt lokale. Diktafon. 	<ul style="list-style-type: none"> Viden om kommunikation og interview med børn. Kompetencer i kvalitativ analyse. 	<ul style="list-style-type: none"> Barnet kan udtrykke sig/udfolde sig.
Participatory art-based approach (PABA) 4-12 år	<ul style="list-style-type: none"> Giver børnene mulighed for at deltage på en sjov kreativ måde. Giver nuanceret indsigt og viden. Fungerer både individuelt og i grupper. 		\$ \$ \$	<ul style="list-style-type: none"> Lokaler til kreativ udfoldelse. Materialer til kreativitet. 	<ul style="list-style-type: none"> Viden om kommunikation og interview med børn. Evne til at tolke kreative udfoldelser. 	<ul style="list-style-type: none"> Barnet kan og har lyst til at udfolde sig kreativt. Barnet kan udtrykke sig.
Brugerråd 8-12 år	<ul style="list-style-type: none"> Godt til systematisk og kontinuerligt at inddrage børnenes perspektiv. Kan give børnene en oplevelse af sammenhold. Kan virke motiverende at spejle sig i andre børn. 		\$ \$ \$	<ul style="list-style-type: none"> Lokaler til gruppearbejde. Evt. materialer til kreativitet. 	<ul style="list-style-type: none"> Erfaring med facilitering og procesøvelser. Viden om kommunikation og interview med børn. 	<ul style="list-style-type: none"> Barnet kan indgå i en gruppe (både socialt og praktisk/fysisk). Barnet kan udtrykke sig.
Workshop 8-12 år	<ul style="list-style-type: none"> Åbner op for refleksion og idégenerering. Giver mulighed for forskellige udtryksformer for børnene. Det er motiverende at spejle sig i andre børn. 		\$ \$ \$	<ul style="list-style-type: none"> Lokaler til gruppearbejde. Materialer til kreativitet. 	<ul style="list-style-type: none"> Erfaring med facilitering og procesøvelser. Viden om kommunikation og interview med børn. 	<ul style="list-style-type: none"> Barnet kan og har lyst til at udfolde sig kreativt. Barnet kan indgå i en gruppe (både socialt og praktisk/fysisk).
Mobil etnografi 4-12 år	<ul style="list-style-type: none"> Giver børnene mulighed for at deltage på en sjov visuel måde. Giver mulighed for at følge børnene over længere tid og tæt på Fungerer både individuelt og i grupper. 		\$ \$ \$	<ul style="list-style-type: none"> Adgang til visuelt materiale. Adgang til mobile enheder i form af fx mobiltelefoner. 	<ul style="list-style-type: none"> Erfaring med analyse af mobiletnografiske data Viden om kommunikation og interview med børn. 	<ul style="list-style-type: none"> Barnet kan og har lyst til at udtrykke sig visuelt.

Spørgeskema

Hvad er et spørgeskema?

Et spørgeskema er en række spørgsmål, der stilles en større gruppe af børn. Børnene besvarer de samme spørgsmål og giver deres svar i nogle forudbestemte svarkategorier. Børnene er tilfældigt udvalgt, så de afspejler den gruppe af børn, som du ønsker at vide noget om. Det kan være på parametre som fx alder, køn og socioøkonomisk status.

Hvilken værdi bidrager et spørgeskema med?

En spørgeskemaundersøgelse bruges til at indsamle svar fra mange børn. Metoden giver derfor særlig værdi, hvis du ønsker indsigt i omfang, udbredelse og variationer i børnenes oplevelser, meninger, holdninger og vurderinger inden for et eller flere emner. Et spørgeskema kan bruges til systematisk at måle og følge op på udvalgte områder, fx indenfor kvaliteten af en afdelings aktiviteter eller ydelser.

En spørgeskemaundersøgelse kan gentages med jævne mellemrum og egner sig derved til løbende at monitorere kvaliteten på udvalgte parametre, hvilket kan hjælpe med løbende at fastholde og forbedre kvaliteten på de udvalgte parametre.

Fordele

- Giver anonym feedback fra en bred gruppe af børn.
- Give viden om omfang og udbredelse af fx børnenes oplevelser og vurderinger.
- Gør det muligt løbende og systematisk at monitorere og sammenligne børnenes oplevelser og vurderinger over tid og evt. på tværs af sygdomme eller aldersgrupper.

Ulemper

- Kan ikke forklare eller nuancere børnenes oplevelser, og hvad der ligger bag oplevelserne, og hvorfor børnene vurderer fx kvaliteten af en ydelse, som de gør.
- Er tidskrævende at udvikle et spørgeskema, fordi det skal tilpasses målgruppen.
- Kan være udfordrende at få indsamlet nok besvarelser, så besvarelserne afspejler den gruppe børn, du ønsker viden om.
- Er upersonligt og ikke god til at undersøge børnenes følelser omkring et givet emne.

Hvad kræver det af ressourcer?

Metoden kræver kompetencer eller kendskab til:

- udarbejdelse af spørgeskemaer
- statistiske analyser

Metoden kræver ressourcer i form af:

- adgang til digitalt spørgeskemamodul, hvis du ønsker en digital løsning, fx Enalyzer, SurveyMonkey eller lignende.
- adgang til program, der kan håndtere data til statistiske analyser, fx SPSS, SAS eller STATA.
- god tid, blandt andet fordi en god spørgeskemaundersøgelse kræver indledende kvalitative interview.

Tilrettelæggelse og udførsel

Der er forskellige trin i udarbejdelsen af et godt spørgeskema:

1. Forståelse af emnet gennem interview
2. Udfærdigelse af selve spørgeskemaet
3. Validering/pilottestning af spørgeskemaet

1. Forståelse af emnet gennem interview

For at sikre at du udvikler et spørgeskema, som er relevant og forståeligt for børnene i målgruppen, er det en god idé at begynde med at interviewe nogle børn i målgruppen. Interviewene kan både ske individuelt eller i en gruppe.

Formålet med de indledende interview er:

- at få klarhed over børnenes forståelse af et fænomen eller emne og om det skiller sig fra den gængse (voksne) forståelse.

- at forstå hvad der er specielt betydningsfuldt for børnene inden for det givne emne, og derved hvad der mere specifikt skal stilles spørgsmål til i spørgeskemaet.
- at forstå hvordan børnene i målgruppen taler om et bestemt emne – hvilke ord og begreber bruger de selv? Dette kan være en hjælp til formuleringen af de enkelte spørgsmål i spørgeskemaet.

I de indledende interview undersøger du, hvordan børnene taler om et bestemt emne, og om de er optaget af specifikke temaer. Fx når børn snakker om indlæggelse på hospitalet, hvad er det så, der optager dem? Og bruger de bestemte ord til at beskrive bestemte fænomener?

Hvem og hvor mange skal du interviewe: Når du skal udvælge børn til interview, skal du vælge børn, der nogenlunde har samme alder og nogenlunde samme erfaringer i forhold til de børn, der skal svare på spørgeskemaet. Indenfor selve målgruppen er det en god idé at vælge børn til interview ud fra, at de har forskellige kendetegn eller baggrund. Det kan fx være almene faktorer som en blanding af piger og drenge eller faktorer, der direkte berører selve undersøgelsen, fx børn der har været indlagt i kort eller lang tid.

Hvor mange børn, du skal interviewe, afhænger af, hvornår du oplever, at de samme pointer kommer igen i interviewene, og emnet derved er belyst tilstrækkeligt - også kaldet datamæthed. Det kan være alt mellem 4 til 20 interview alt afhængig af emnets bredde, børnenes alder, interviewenes varighed mv. En tommelfingerregel er, at syv til otte interview som regel er passende.

Interviewguide: Det er vigtigt, at interviewguiden er åben i sin tilgang, så børnene kan komme ind på, hvad der fylder for dem i forhold til undersøgelsesemnet, og du derved får indblik i, hvad spørgeskemaet skal spørge

ind til for at ramme rigtigt i forhold til emnet. Tilpas spørgsmålene i interviewguiden, så de er i et sprog, børnene kan forstå. Vær opmærksom på alderens betydning (se mere under afsnittet Interview).

2. Udfærdigelse af selve spørgeskemaet

Når de indledende interview er færdige, og du har analyseret dig frem til, hvad der er på spil for børnene i målgruppen i relation til undersøgelsesemnet, er du klar til at gå videre til selve udfærdigelsen af spørgeskemaet.

Opbygning af spørgeskemaet: Start spørgeskemaet med en kort introduktion, hvor børnene fx kan få viden om emnet for undersøgelsen, afsender og anonymitet.

Start selve spørgsmålene med indledende baggrundsspørgsmål som fx køn og alder. Sådanne spørgsmål kræver ofte ikke så meget energi at overveje og giver en god og tryk start. Rækkefølgen af de efterfølgende spørgsmål er vanskeligere, men en tommelfingerregel er at anbringe de mere følsomme spørgsmål til sidst i spørgeskemaet for at sikre, at flest muligt svarer på flest mulige spørgsmål, og at de følsomme spørgsmål ikke påvirker resten af besvarelsen.

Desuden bør du overveje, om den rækkefølge, spørgsmålene står i, kan få betydning for de svar, børnene giver. Et spørgsmål vil spore børnene ind på bestemte tanker, oplevelser eller holdninger og kan derfor få betydning for, hvordan børnene besvarer det efterfølgende spørgsmål.

Spørgeskemaets længde: Et spørgeskema til børn mellem 10 og 12 år må som pejlemærke højst må tage ca. 30 minutter at besvare og for yngre børn højst ca. 15 minutter. Hvis det tager det længere tid, er der risiko for, at nogle børn mister koncentrationen og ikke færdiggør spørgeskemaet. Antallet af spørgsmål, der kan besvares inden for 30 minutter, vil variere både i forhold til børnenes alder, og hvilken type spørgsmål du stiller.

Typen af spørgsmål i spørgeskemaet: Du kan stille forskellige typer af spørgsmål, og det er godt at være opmærksom på, hvilke typer spørgsmål du stiller, så du sikrer at få indsamlet den viden, du har behov for ved hjælp af spørgeskemaet.

Spørgeskemaspørgsmål kan groft opdeles i faktuelle spørgsmål og holdningsspørgsmål. Faktuelle spørgsmål kan både være traditionelle baggrundsspørgsmål (fx køn og alder) og spørgsmål om adfærd, fx om barnet går til sport i sin fritid. Holdningsspørgsmål handler om, hvordan barnet oplever noget, fx hvad barnet synes om at gå til sport eller være indlagt. De to former er dog ikke gensidigt udelukkende, og nogle gange kan et spørgsmål være begge dele samtidig. Børnenes alder har stor betydning for, hvilken type spørgsmål du kan stille. Jo yngre børnene er, des sværere vil de have ved holdningsspørgsmål og sammensatte spørgsmålstyper.

Fokus på børnenes hukommelse: Når du udformer de konkrete spørgsmål, er det vigtigt at have fokus på at aktivere børnenes hukommelse, fordi de ikke har samme genkaldelsesevne som voksne. Det kan du gøre ved at spørge så specifikt som muligt til situationer og oplevelser og med kort tidsrammen. Afgræns fx dine spørgsmål, så de handler om den nære fortid, fx denne uge, denne måned eller de seneste seks måneder for på denne måde at få et øjebliksbillede af, hvordan børnene har det. Jo yngre børnene er, des kortere skal tidsrammen være.

Enkelthed: For at mindste risikoen for misforståelser eller for forskellige forståelser af samme spørgsmål er det en god idé, at du formulerer spørgsmålene så simpelt som muligt og i et sprog, børnene forstår. Opdel evt. spørgsmålene i selve spørgsmålet og en hjælpetekst, fx "Tænk på den sidste uge (*hjælpetekst*), hvor mange gange har du oplevet smerter (*spørgsmål*)?"

Et andet råd til at gøre spørgsmålene simple er ved at undgå dobbeltnegationer som fx: "Har du prøvet ikke at kunne lide at blive stukket, men ikke kunnet undgå det alligevel?" Spørgsmålet er vanskeligt at forstå, fordi der står "ikke" to gange. Spørgsmålet kan med fordel omformuleres til: "Har du prøvet at skulle stikkes, selv om du ikke kunne lide det?"

Genkendelighed: Genkendelighed i formuleringerne af spørgsmålene er rart for børnene, fordi det giver dem bedre mulighed for at koncentrere sig om selve indholdet i spørgsmålene i stedet for skiftende formuleringer.

En måde at skabe genkendelighed på, når spørgsmålene handler om oplevelser eller adfærd, er ved at indlede spørgsmålene med samme hjælpetekst fx "Tænk på den sidste uge", og derefter stille det specifikke spørgsmål.

Neutrale formuleringer: Spørgsmålene i spørgeskemaet bør være så neutrale som muligt, så de ikke lægger op til, at et svar er bedre end et andet. Et eksempel på et ikke-neutralt spørgsmål kunne være: "Synes du ikke, at det er kedeligt at være indlagt på hospitalet?" Ligesom selve spørgsmålsformuleringen bør være neutral, skal svarkategorierne også være det. Det betyder fx, at der skal være lige mange positive og negative svarmuligheder.

Dækkende svarmuligheder: Det er vigtigt, at svarkategorierne indeholder dækkende svarmuligheder, forstået på den måde at børnene skal opleve, at der er en svarmulighed, der passer til hans/hendes oplevelse. Samtidig skal du begrænse antallet af svarmuligheder for at undgå forvirring, børn fra 10-11 år kan overskue ca. fire til seks svarkategorier, mens det er mest hensigtsmæssigt med tre eller færre svarkategorier til yngre børn.

I de tilfælde, hvor det ikke er muligt med udtømmende svarmuligheder, kan du sikre dig ved, at der er mulighed

for at svare "Andet" – eventuelt suppleret med et felt, hvor barnet selv kan skrive, hvad dette er.

Du bør også overveje, om en af svarmulighederne skal være "Ved ikke". Ulempen ved denne svarmulighed er en risiko for, at nogle børn ikke forholder sig til spørgsmålet og tager den nemme udvej ved at sætte kryds i "Ved ikke". "Ved ikke" svarmuligheden er imidlertid relevant at anvende ved følsomme emner, så barnet ikke "bliver tvunget" til at forholde sig til et spørgsmål, der er for følsomt for barnet.

Åbne svarkategorier: Åbne svarkategorier betyder, at barnet selv kan udfylde svaret i et skriv-selv-felt. Åbne svarfelter er gode til fx opfølgende spørgsmål eller til at give barnet mulighed for at kommentere og uddybe et givet svar. Analyse af åbne svarkategorier kan være tidskrævende, og du bør derfor overveje, hvornår du bruger denne mulighed.

3. Validering/pilottest

Når første version af spørgeskemaet er udarbejdet, skal det pilottestes eller valideres for at finde ud af, om børnene i modtagergruppen forstår spørgsmålene efter hensigten, om der er spørgsmål, børnene ikke forstår, og om svarkategorierne er dækkende. Derudover kan pilottestningen være hjælpsom i forhold til, at børnene kan give input til længden af spørgeskemaet samt selve designet og opbygningen af spørgeskemaet.

Pilottesten foregår ved, at en række børn i målgruppen besvarer spørgeskemaet. Dette kan gøres enten enkeltvis eller i en gruppe. Undervejs i besvarelsen har børnene mulighed for at stille spørgsmål, hvis der er noget, de ikke forstår. Samtidig kan du til hver enkelt spørgsmålsformulering bede barnet med egne ord forklare, hvad der bliver spurgt om. Du kan ligeledes

dykke ned i konkrete ords betydning, hvis du er i tvivl om, børnene forstår ordet.

Efter pilottesten tilrettes spørgeskemaet og testes evt. endnu en gang. Herefter er det klar til at blive anvendt til en større gruppe af børn.

Særligt for de yngre børn (4-9 år)

Hvis du ønsker at udfærdige et spørgeskema til børn i alderen 4-9 år, er der nogle særlige overvejelser, du bør gøre dig.

For de fleste yngre børn vil et spørgeskema være nyt og lidt mærkeligt, fordi dialogformen adskiller sig væsentligt fra den gængse kommunikationsform, som børn på fx fem år kender til og er fortrolige med. Udgangspunktet er, at børnene skal være fyldt fire-fem år, da de fleste børn i denne alder vil have tilstrækkelige kognitive kompetencer til at forstå, hvad de skal. Det vil dog afhænge af det enkelte barns kompetencer og modenhed.

Hvad kræver det særligt af ressourcer?

- Adgang til et digitalt spørgeskemamodul baseret på illustrationer og lyd
- Illustrationer og lydoptagelsesudstyr
- Endnu mere tid

Talende spørgeskema

Yngre børn kan måske slet ikke læse eller kan ikke læse godt nok til at gennemføre et spørgeskema på skrift. Et såkaldt talende spørgeskema er derfor en løsning på, at også yngre børn kan deltage i sådanne undersøgelser. I et talende spørgeskema bliver alt, der normalt formidles på skrift – fx indledning, spørgsmål og svarkategorier – formidlet ved hjælp af lyd og illustrationer. Et talende spørgeskema kræver en teknisk løsning. Det er muligt selv at udvikle en spørgeskemamodel fra bunden, men

der findes også tekniske løsninger, som allerede er udviklet, og som kan købes til formålet.

Illustrationer: I et talende spørgeskema er det centralt med gode illustrationer til alle spørgsmål og svar, fordi det skal kunne fungere også uden skrift. Illustrationerne skal give barnet en forståelse af, hvad der bliver spurgt om, og hvilke svar der er mulige. Illustrationerne skal derfor kunne forstås af børnene i målgruppen for spørgeskemaet, og forståelsen må ikke variere for meget fra barn til barn. Hvis børnene kan tillægge illustrationerne markant forskellige betydninger, kan du ikke være sikker på, at de svarer på det samme spørgsmål.

En udfordring og samtidig en præmis ved at bruge illustrationer er, at det kan være svært at få mange nuancer med, når de er baseret på billeder. Hvis et svar fx er "at lege", er det umuligt at illustrere uden at tillægge det at lege en bestemt form, fx at lege med biler, togbane, dukker, at bygge hule osv. Idet yngre børn er meget konkret tænkende, vil de ikke vælge svaret "jeg leger" illustreret ved fx en togbane, hvis barnet fx leger med dukker, selv om svaret bliver læst op med "jeg leger".

Lyd: Spørgsmålene i et talende spørgeskema bliver læst højt for barnet via lydfiler. Spørgsmålene skal formuleres og tilpasses, så børnene kan forstå dem og tillægger dem nogenlunde samme mening.

Svarkategorier: Du kan benytte dig af forskellige typer af svarkategorier.

Ja/nej svar:

- Fordelene ved ja/nej svar er, at de er let forståelige svarkategorier for børnene. Samtidigt kræver det mindre arbejde at finde forskellige symboler.

- Ulemperne er, at det bliver begrænset, hvad du kan spørge om, og at børnene kan synes, det er kedeligt, hvis der kun er ja/nej spørgsmål.

Multiple choice svar:

- Fordelene er, at de enkelte spørgsmål kan rumme flere informationer, og de forskellige illustrationer af svarene kan gøre det sjovt for børnene at udfylde spørgeskemaet.
- Ulemperne er, at kompleksiteten for børnene øges, og at det er en stor opgave at finde eller udvikle illustrationer, der matcher i de ønskede svarkategorier.

De voksnes rolle: De yngre børn har typisk brug for hjælp til at besvare et spørgeskema, og ofte er det nødvendigt med hjælp fra en voksne.

Guidelines til den hjælpende voksne:

- Test spørgeskemaet selv først, så du ved, hvad barnet skal igennem.
- Sæt barnet ind i de grundlæggende "regler" for, hvad et spørgeskema er.
- Hav styr på det tekniske.
- Sikre, at barnet ikke bliver forstyrret ved udfyldelse af spørgeskemaet.
- Vær fysisk til stede, men let uden for syne, så barnet hurtigt kan få hjælp, men at du ikke påvirker svarene, og barnet ikke føler sig overvåget.

CASE: Brug af spørgeskemaer i Børns vilkårs børnepaneler

Organisationen Børns Vilkår anvender spørgeskemaer i deres to børnepaneler, som består af hhv. et børnehavepanel og et skolepanel. Skolepanelet består af 174 skoler med 286 deltagende skoleklasser fordelt på 5. og 8. klassesetrin, i alt ca. 6.000 skolebørn, mens Børnehavepanelet udgøres af 140 dagtilbud med i alt ca. 600 børn i alderen 5-7 år. Udvælgelsen af skoler og dagtilbud sker på baggrund af en strategisk rekrutteringsproces, der har til formål at sikre, at skoler og dagtilbud i panelerne udgør et repræsentativt udsnit af alle landets skoler og dagtilbud. Dagtilbud og skoleklasser deltager i panelerne i flere år, så organisationen kan følge udviklingen over tid.

Spørgeskemaerne spørger ind til forskellige emner, som har betydning for børnenes trivsel fx skolefravær, forventningspres, psykisk sygdom i familien og forholdet til dagtilbuddets personale. Børnepanelerne giver derved en bredere forståelse for omfanget af forskellige temaer og problematikker og kan kaste lys over forhold, der har betydning for børn og unges adfærd og trivsel. Børns Vilkår anvender altid data fra børnepanelerne sammen med anden data, fx kvalitative interview eller litteratur for at få en bedre forståelse af børnenes svar.

I 2021 har Børns Vilkår børnepaneler fået et nyt visuelt design, hvor layoutet er tilpasset børnene og med fokus på at skabe en intuitiv og spændende rejse igennem besvarelsen.

Børnehavepanelet er et talende spørgeskema, hvor alle spørgsmål og svarmuligheder læses op for børnene. Spørgeskemaet er sat op i et visuelt legende univers og bygget op om en fortælling om hunden Cosmo. Børnene skal prøve at hjælpe Cosmo hjem ved at besvare nogle spørgsmål. Spørgeskemaet indledes med en introduktion af Cosmo og af emnet og formålet med spørgeskemaet. Når børnene besvarer et spørgsmål, taler Cosmo til dem, opmuntrer dem og leder dem videre til næste spørgsmål. På den måde har Børns Vilkår forsøgt at gøre besvarelsen af spørgeskemaet meningsfuldt for børnene og fastholde deres interesse ved at skabe en fortælling omkring det. Derudover indeholder spørgeskemaet motivationsskabende elementer, fx en progressionsbar, så børnene kan følge med i, hvornår de er færdige.

Skolepanelets spørgeskema er også digitalt, men her kan børnene selv vælge, om de selv vil læse teksten og spørgsmålene, eller om de vil have dem læst op. Selve grafikken på spørgeskemaet har et mere voksent udtryk, og spørgsmålene er ikke bygget op om en fortælling på samme måde som til børnehavepanelet. I stedet for er der en maskot, som er astronaut, der følger med gennem besvarelsen. Introduktionen til spørgeskemaet er en lille film, hvor der bliver tegnet et danmarkskort, og fire børn popper op på kortet og fortæller om, hvad besvarelsene bliver brugt til.

Børnerådet og Dansk Center for Undervisningsmiljø har også lignende digitale spørgeskemaer til børn i børnehavealderen og op. Børnerådet formidler resultater til børnehavebørn gennem en historie baseret på svarene fra undersøgelsen. Historien kan læses op af en pædagog, og pædagogen kan facilitere en snak med børnene om historien/undersøgelsens resultater.

Individuelt interview

Hvad er et individuelt interview?

Et individuelt interview er en struktureret samtale mellem et barn og en interviewer. Interviewet er ikke en ligeværdige samtale, fordi det er intervieweren, der i mere eller mindre grad er styrende og på forhånd har en agenda med interviewet. Rollefordelingen er altså defineret på forhånd; intervieweren stiller spørgsmålene, og barnet svarer. I interviewsituationen med børn skal intervieweren være særligt opmærksom på en den ulige magtbalance, der kan være mellem intervieweren og barnet. Et interview kan udføres på forskellige måder; fra det åbne og eksplorative interview over det semistrukturerede interview til det strukturerede interview.

Hvilken værdi bidrager et interview med?

I et interview er det muligt at få detaljeret og nuanceret viden om børnenes oplevelser, synspunkter og perspektiver inden for et afgrænset emne. Samtidigt er det muligt at spørge uddybende ind til børnenes svar, så du dels sikrer at få børnenes svar valideret, og dels gør det muligt at få flere nuancer på børnenes udsagn. Interviewet kan i en vis grad udfolde sig i forhold til det, der er vigtigt for barnet, hvilket kan give dig indblik i nye områder eller perspektiver, du ikke selv havde tænkt over, men som er betydningsfulde for børnene.

Hvad kræver det af ressourcer?

Metoden kræver kompetencer inden for:

- interviewteknik
- anerkendende samtale
- kvalitativ analyse

Metoden kræver ressourcer i form af:

- lokale eller andet aftalt sted til interviewet
- interviewguide og samtykkeerklæring
- diktafon eller lignende til lydoptagelse
- eventuelt ekstra hjælpemidler til brug under interviewet, fx billeder eller casehistorier
- eventuelt softwareprogram til håndtering af interviewmaterialet

Fordele

- Giver detaljeret viden om fx børnenes oplevelser, synspunkter og perspektiver.
- Kan give indblik i nye områder, der er betydningsfulde for børnene.
- Gør det muligt at indsamle viden om fx særligt sårbare børn, fordi individuelle interview kan tilpasses tid, sted og form til det enkelte barn.
- Er egnet til alle børn, som kan udtrykke sig.

Ulemper

- Egner sig mindre godt til at afdække faktuelle eller objektive forhold, fordi interviewet tager udgangspunkt i subjektive erfaringer.
- Giver ikke viden om udbredelse af et fænomen eller forskelle mellem forskellige børnegrupper.
- Egner sig ikke til børn med svære handicap, der påvirker deres evne til at kommunikere samt de mindste børn, der endnu ikke kan tale.
- Kan være tidskrævende, fordi behandlingen af interviewmaterialet er omfattende.

Tilrettelæggelse og udførelse

Planlægning og gennemførelse af interview med børn

Formål: Som udgangspunkt er det vigtigt at gøre sig klart, hvad formålet med interviewet er – hvad ønsker du at få viden om eller input til? Det kan fx være at forstå børnenes oplevelse af at få taget røntgenbillede eller at få børnenes input til indretning af et nyt venteværelse. Et kort og klart formål skaber tydelighed og giver tryk hos børnene i forhold til anvendelse af den indsamlede data.

Antal interview: Det er relevant at overveje, hvor mange interview det er nødvendigt at udføre for at få indhentet tilstrækkelig viden. Ideelt set skal du interviewe, indtil vidensniveauet er mættet. Det betyder, at de samme emner, oplevelser, holdninger mv. går igen, og du derved ikke får mere ny viden. Hvor mange interview du skal op på, før vidensniveauet er mættet, afhænger af formålet og fokus for selv interviewet. Ofte vil seks til otte interview være et minimum.

Emnet for interviewet: Emnet har stor betydning for børnenes interesse og derved også for selve interviewet. Nogle emner synes børn typisk er spændende og relevante. Det er typisk konkrete emner som fx senge, de sover i, maden, smerter osv. Andre emner er vanskeligere for børn, fordi de fx er abstrakte. Ligegyldig hvad emnet er, kræver det, at du bestræber sig på at finde en vinkel på emnet, som er spændende og forståelig for børnene i målgruppen.

Emnet for interviewet kan også være særligt sensitivt, fx sygdom, smerter, operation eller angst. Når emnet er følsomt, er det ekstra vigtigt at overveje:

- Hvordan spørgsmålene stilles.
- Hvor og hvornår interviewet gennemføres.

- Hvem der gennemfører interviewet – hvilket relation har interviewer til barnet, og hvordan kan det evt. påvirke interviewet.
- Hvordan du sikrer, at barnet efter interviewet er okay.

Interviewguide: En interviewguide hjælper med at sikre, at du får afdækket de temaer, du ønsker viden om. Detaljeringsgraden af interviewguiden kan variere fra en fast struktur over til en semistruktureret til en helt åben interviewguide. Fordelen ved den åbne tilgang og den semistrukturerede interviewguide er, at det giver en større frihed til at forfølge barnets udsagn og spørge nysgerrigt ind til dette. På den måde kan du også komme omkring temaer, som du ikke havde forudset fra begyndelsen, men som er vigtige for barnet. Omvendt kræver det, at du som interviewer har fokus på at få afdækket selve formålet med interviewet og samtidig overholde tidsplanen.

Når du skal formulere spørgsmål til børn, skal du bruge et sprog, som børnene forstår. Fordi det er meget forskelligt, hvad børn forstår – afhængig af alder, men også inden for samme aldersgrupper – kan det være en god idé at have underspørgsmål, som uddyber og forklarer ord eller sætninger. Til de yngre børn bør du undgå fagtermer, abstraktioner og metaforer. Brug et så simpelt og lettilgængeligt sprog som muligt.

Samtidigt er det vigtigt i interview med børn at følge barnet. Du kan ikke forvente at kunne følge din interviewguide slavisk og på samme måde som med voksne. Det kan ske, at børn lige pludselig hellere vil tale om din skæve tand, eller hvorfor du har en sjov jysk accent. Tal ind i det i stedet og flyt langsomt fokus tilbage til emnet for interviewet.

Struktur på interview: En god måde at strukturere et interview på er at tænke det i tre overordnede faser:

1. En blid opstart med generelle indledende spørgsmål. Formålet er, at barnet bliver tryk i interviewsituationen og tør svare på spørgsmålene.
2. En fokuseret midte med de mere dybdegående og eventuelt følelsesladede spørgsmål, der afdækker selve emnet for interviewet.
3. En behagelig afslutning, der giver barnet mulighed for at selv at komme med eventuelle nye pointer.

Når du interviewer børn, er det centralt, at du som interviewer har en anerkendende tilgang, dvs. at du møder barnet i øjenhøjde og med forståelse, interesse og tiltro til det, der bliver fortalt. Det kan også være en god idé at spørge børnene, om de forstår de ord, du anvender, så du kan tune dig ind på børnenes sproglige niveau og deres abstraktionsniveau.

En anden faktor, du skal være opmærksom på i interview med især de yngre børn (4-9 år), er, at de ofte gerne vil gøre det godt eller sige det rigtige - det, som interviewer eller mor og far gerne vil høre. Du er derfor nødt til hele tiden at være nysgerrig og undersøgende på børnenes svar og passe på med ikke formulere spørgsmålene som forslag, der kan tale ind i børnenes ønsker om at sige det rigtige.

Stedet: Det er vigtigt at finde et sted til interviewet, hvor barnet føler sig tryk og godt tilpas, og hvor I bliver mindst muligt forstyrret. Hvis interviewet foregår i barnets hjem, kan det fx være på barnets værelse, og hvis interviewet foregår på hospitalet, kan det fx være på barnets sengestue og ikke på lægens kontor. Barnet kan selv være med til at vælge, hvor interviewet skal foregå.

Det kan også være en fordel, hvis stedet for interviewet har en relation til det, der interviewes om. Fx giver det mening at interviewe børn om sengestuen inde på sengestuen, så du kan pege og se på møbler osv. undervejs i interviewet. Sansemæssige indtryk såsom lyde og lugte kan være med til at hjælpe hukommelsen på vej og bidrage til flere nuancer.

I nærheden af det sted, du interviewer barnet, er det en god ide, at der er en for barnet velkendt voksen. Det kan give barnet en ekstra tryk at vide, at der en tryksperson i nærheden. Det kan også være at barnet har brug for, at en forælder eller en anden voksen er med til selve interviewet.

Varighed: Hvor lang tid et barn kan fastholdes i et interview, afhænger af flere faktorer, men alder er den vigtigste faktor. Jo yngre barnet er, desto kortere tid kan barnet sidde koncentreret om samme opgave. Interview med børn i børnehaveralderen kan vare fra 5 til 40 minutter, hvor 15-20 minutter er optimalt. De ældre børn kan godt koncentrere sig længere ca. op til en time.

Virkemidler: For at gøre interviewet mere legende og børnevenligt er det en god ide at anvende forskellige virtuelle virkemidler i interviewet. Det er lettere for børn at udtrykke sig ud fra konkrete genstande end alene ved det talte ord. For de yngre børn (4-9 år) kan det fx være dukker, modeller, tegninger, fotos mv. For de ældre, der kan tænke lidt mere abstrakt, kan det fx være en tidslinje, som kan illustrere nedslag i deres sygdomsforløb eller indlæggelsesforløb.

Introduktion: Inden du starter selve interviewet med barnet, er det en god ide at fortælle, hvilken slags voksen du er, hvad et interview er for noget, og hvad du forventer af barnet. Det kan være med til at gøre barnet tryk (se også afsnit om forberedelse). Det er også en god ide ikke at have for mange notesblokke eller papirer

med til at notere, hvad barnet siger - det kan virke forstyrrende og forstærke magtbalancen mellem den voksne og barnet. Samtidig kan nogle børn kan have dårlige erfaringer med fx sagsbehandlere, der stiller spørgsmål og krydser af og noterer på papir. Optag i stedet interviewet på diktafon eller lignende. Børnene skal gerne opleve det som en behagelig samtale, hvor de føler sig lyttet til.

Variationer af det individuelle interview

Når du interviewer børn, kan det være en god idé at anvende hjælpemidler for at holde fokus i samtalen og gøre den mere interessant eller hjælpe forståelsen af spørgsmålene på vej. Disse hjælpemidler egner sig særligt til de yngre børn, der kan have svært ved at koncentrere sig, reflektere og udtrykke sig verbalt. Der findes en række variationer af individuelle interview, hvor du anvender hjælpemidler. Nogle af dem er beskrevet i det følgende.

Historieinterviews

I historieinterview er det en historiefortælling, der er omdrejningspunktet for interviewet. Historien kan enten være en eksisterende historie eller én, du selv opdigter for børn i målgruppen. Den handler om det emne, du vil spørge til. Historien bruges til at skabe en genkendelig situation for barnet, uden det er barnets egen situation. I forlængelse af historien kan du så komme ind på barnets egne erfaringer med emnet. Denne tilgang kan virke normaliserende og tryk for barnet. Styrken ved historieinterviewet er, at det vækker børnenes interesse og engagerer dem i interviewene ud fra selve historien. Ulempen er, at tilgangen har en tendens til at give mest indsigt i børnenes generelle forståelser af en problemstilling og i mindre grad deres egne konkrete oplevelser. Rent konkret kan interviewet foregå på to måder:

1. Du læser hele historien højt og derpå følger op med spørgsmål knyttet til de pointer i historien, som du er interesseret i, og får børnene til at udfolde egne kendskab og erfaringer.
2. Du holder pauser i historien, hvor de pointer, du er interesseret i, adresseres, og stiller spørgsmålene her.

Casebaserede interview

Det casebaserede interview er en variant af historieinterview, men baserer sig i stedet på en opdigtet case, som danner udgangspunktet for samtale om et emne. En opdigtet case giver børnene mulighed for at frigøre sig fra deres egne, personlige oplevelser og forholde sig til fiktive personer i en fiktive fortælling. Du kan designe casehistorien, så den passer med de dilemmaer eller emner, du vil interviewe om.

Fif til historie og caseinterview er:

- Jo yngre børnene er, desto kortere bør fortællingerne være.
- Det emne, der skal tales om, skal stå tydeligt frem.
- Skab genkendelighed ved at lade fortællingen udspille sig mellem børn i samme aldersgruppe som dem, der interviewes, og i velkendte kontekster, fx på hospitalet.
- For yngre børn kan historien også være med dyr eller eventyrfigurer.
- Hvis børnene er gode læsere, kan det være givtigt, at de selv læser casen op.

Walk-and-talk interview

Et walk-and-talk interview kan bruges til børn i alle aldre og foregår ved, at du og barnet går rundt i et område, mens du interviewer. Formen har den fordel, at det kan opleves mere afslappet at gå, og at der derved skabes en god stemning. Samtidigt er interviewformen ikke så konfronterende som at sidde over for hinanden, da det giver barnet lettere mulighed for at kigge væk og derved fjerne sig lidt fra eventuelle svære spørgsmål.

Metoden er særligt god, hvis emnet for interviewet handler om selve stedet eller om handlinger og oplevelser på stedet, da turen i området kan vække de sanselige oplevelser og sætte gang i hukommelsen.

Ulempen ved metoden er, at det kan være svært at optage interviewet, så lyden bliver god og samtidigt ikke gør det tydeligt, at du optager. Nogle børn kan desuden ikke lide, at andre kan se, at de bliver interviewet.

CASE: Systematisk brug af interview i Hvidovre Kommune

På døgninstitutionen Hvidborg i Hvidovre Kommune gennemfører pædagogerne samtaler med alle børn i et fast format. Samtalerne fokuserer på det, der er vigtigt for barnet og giver derved barnet mulighed for at præge sin egen hverdag ved at fortælle, hvordan det har det, og om noget bør ændres. Det kan være simple ting, fx en aftale om en måde at blive vækket på eller badetider eller mere organisatoriske elementer som indretning i stuen eller indkøb af nyt interiør. På den måde kan pædagogerne bedre forme hverdagen og den pædagogiske praksis ud fra barnets ønsker og behov.

Ifølge personalet giver de kontinuerlige samtaler mulighed for systematisk at inddrage barnet.

Samtalerne er systematiske og finder sted hver 14. dag som et minimøde mellem barnet og barnets kontaktpædagog. Det er afgørende, at samtalerne afholdes ud fra et fast format, hvor pædagogen kan tale med barnet om, hvordan det har det, og om barnet oplever, at de voksne er gode til at lytte og hjælpe. Konkret bruger Hvidborg dialogkonceptet FIT (Feedback Informed Treatment). Samtalerne sætter barnet i centrum og sikrer, at barnet føler sig set, hørt og anerkendt. Samtalerne foregår altid i rammer, som er trygge og hyggelige for barnet, med faste ritualer knyttet til samtalen, fx at drikke en kop kakao eller i forbindelse med leg. Det kommer an på barnets præferencer. Det afgørende er, at barnet føler sig tryk til at deltage aktivt i samtalen.

Samtalerne er systematiske, men systematikken er tilpasset det enkelte barn. For nogle børn er møderne skemalagt (fx hver anden onsdag kl. 14), mens andre afholder møderne mere ad hoc. På samme måde varierer længden på samtalerne, så de er tilpasset barnets lyst og behov.

GODE RÅD:

- Lad samtalerne med børnene være dialogbaserede. Selve samtalen er vigtigere end eventuelle markeringer i et skema.
- Hav fokus på implementering og på at fastholde brugen af det givne samtalekoncept. Både børn og personale får mest ud af samtalerne, hvis de bliver en del af kulturen på stedet.

Participatory art-based approach

Hvad er participatory art-based approach (PABA)?

PABA er en metode der benytter "deltagende kreative teknikker" (art-based participatory techniques) i en interviewsituation. I selve interviewet inddrages tegninger, brevskrivning, kunst og håndværk mv. til at stimulere diskussion og interaktion med børnene.

Hvilken værdi bidrager PABA med?

PABA er en måde at inddrage børn på uden at skulle være alt for afhængig af barnets talefærdigheder og bidrager til, at magtbalancen mellem interviewer og barn sænkes. De kreative metoder tillader, at børn kan deltage på en sjov og meningsfuld måde samtidig med, at metoden giver mulighed for at få indsigt i børns meninger og holdninger, som muligvis ikke kan opnås ved hjælp af andre metoder. Brugen af deltagende teknikker i en dialog med børn er stimulerende, varieret, sjovt og interessant for børnene. Brugen af kreative metoder kan varieres efter børnene alder. Typisk vil de yngre børn foretrække fx at tegne, mens ældre børn (10+ år) hyppigere foretrækker fx at skrive breve.

Fordele

- Er en børnecentreret kreativ metode, der kan give unikke indsigter i børnenes perspektiver.
- Gør at børn bliver opmærksomme på deres omgivelser og er i stand til tydeligt at udtrykke, hvad der er vigtigt for dem. Fx hvad børn opfatter som vigtigt i designet af hospitalsmiljøer.
- Kan bruges til børn fra omkring 5-årsalderen.
- Kan tilpasses det enkelte barn og til forskellige aldersgrupper.

Udfordringer

- Kan være vanskeligt at afholde gruppeworkshop med børnene pga. hospitalskonteksten og udfordringer ved at få grupper af børn samlet.
- Kan ikke anvendes til alle, fx kan nogle former for sygdom gøre deltagelse svært.

Hvad kræver det af ressourcer?

Metoden kræver følgende kompetencer:

- Procesfacilitering
- Kreative arbejdsmetoder
- Børnefaglighed (når deltagerne er særligt sårbare)
- Interviewteknik

Herudover kræver metoden ressourcer i form af:

- lokaler til gruppearbejde og kreative udfoldelse
- forplejning og eventuelt materialer til kreativitet

Tilrettelæggelse og udførelse

Metoden har ikke en fast procedure, men er mere en ramme og tankegang, der kan anvendes til at planlægge et kvalitativ interview og workshop, så det bliver mere meningsfuldt for børnene. Herunder er der beskrevet eksempler på, hvordan andre i hospitalsregi har arbejdet med metoden.

Eksempel på brug af PABA-metoden på hospital X:

På hospital X ønskede personalet at få børnenes input til at skabe et børnevenligt hospitalsmiljø. Personalet valgte at udføre en-til-en interview på hospitalssengen med børnene, hvor de blev bedt om at tegne og bruge kreative materialer til at skabe et billede af, hvad de så som de ideelle hospitalsomgivelser. Derudover afholdt de to workshop med hhv. fire og fem børn, der blev faciliteret af personalet og en kunstner udefra. De to workshop foregik i hospitalets legerum, og her blev børnene bedt om at bygge/tegne/skabe dét, de opfattede som det ideelle hospitalsmiljø. Hvis det var muligt, blev interaktionen med børnene optaget, og ellers blev der nedskrevet noter. Børnene blev efterfølgende bedt om at fortælle om deres kreative produkt. Interviewene under workshoppen blev guidet ved hjælp af en interviewguide, som omhandlede indretning, rummet generelt og underholdning på hospitalet

INSTRUKTIONER TIL BØRNENE:

- Tegn, mal, design et perfekt hospitalsrum. Medtag alt det, du har brug for, for at gøre dit besøg på hospitalet så rart som muligt (så hjemligt som muligt). Tegn, hvordan du synes, fx rummet skal se ud, design en seng, lav en hel etage eller tegn hele hospitalet indefra.
- Når børnene er færdige: Fortæl om din tegning. Hvad tænkte du på, da du tegnede det perfekte hospitalsrum? Hvad er særligt vigtigt ved rummet? Er der noget, rummet bør indeholde, som man ikke kan se af tegningen? Hvilke slags rum eller steder vil du gerne have i nærheden af dit rum? Hvilke slags rum eller steder vil du ikke have i nærheden af dit rum?

Børnepanel

Hvad er et børnepanel?

Et børnepanel, som også kaldes et brugerråd eller en ekspertgruppe, er en gruppe tidligere og nuværende patienter (børn), som mødes ca. fem-seks gange om året for at drøfte emner i relation til et afgrænset emne. Børnene repræsenterer tilsammen deres ligesindede. Børnepanelet inkluderer ofte også repræsentanter fra ledelsen og personalegruppen fra selve organisationen.

Hvilken værdi bidrager et børnepanel med?

Et børnepanel er godt til systematisk og kontinuerligt at få børnenes perspektiv på et givet emne og inddrage børn eller unge i udviklingen af fx idéer, anbefalinger eller udvikling af praksis, så der bliver taget hensyn til deres behov og præferencer. Målet er, at børnenes perspektiv altid tænkes ind i nye tiltag og kvalitetsudvikling generelt.

Et børnepanel kan give deltagende børn en oplevelse af sammenhold, fordi de samles om et emne, de alle har erfaringer med. Det virker ofte motiverende for børnene, at de kan genkende det, de andre siger, og spejle sig i hinandens erfaringer og oplevelser.

Hvad kræver det af ressourcer?

Metoden kræver følgende kompetencer:

- Procesfacilitering
- Kendskab til procesøvelser
- Erfaring med anerkendende samtale

Herudover kræver metoden ressourcer i form af:

- Lokaler til gruppearbejde og eventuelt kreativ udfoldelse

- Forplejning og eventuelt materialer til kreativitet (karton, billeder osv.)
- Hjælp til transport af børnene samt eventuelt fri fra skole eller andre aktiviteter

Fordele

- Sikrer en systematisk og kontinuerlig inddragelse af børnenes perspektiv og får forskellige nuancer på et givet emne.
- Giver hurtig og nem adgang til børnenes perspektiv.
- Giver mulighed for at inddrage børn i udviklingen af fx idéer, anbefalinger eller udvikling af praksis, så der bliver taget hensyn til børnenes behov og præferencer.
- Giver flere nuancer på et givet emne, fordi gruppen består af børn med forskellig erfaring.
- Udvikler de deltagende børns evner indenfor bl.a. kommunikation og beslutningstagning.

Ulemper

- Kan være svært at rekruttere og fatholde børn, som kan repræsentere deres ligesindede.
- Kan være svært at opretholde motivationen hos børnene i brugerrådet, når ikke alle deres input kan realiseres.
- Svært at inkludere børn, som repræsenterer synspunkter fra en smal gruppe.

Tilrettelæggelse og udførelse

Sammensætning af et børnepanel

Antallet af deltagere: Der er ingen fast regel for, hvor mange der kan være i et børnepanel, men en anbefaling er en størrelse på mellem fire og ti børn, hvor seks til otte børn er optimalt. Denne gruppestørrelse gør det muligt både at arbejde med brugerrådet i små grupper og samtidigt også samles i plenum, uden det bliver for svært at overskue alles input.

Alder og modenhed: Alder og modenhed spiller ind i sammensætningen af et børnepanel, fordi en af fordelene ved metoden er, at børnene kan spejle sig i hinanden. For at det kan lykkes, skal børnene kunne sætte sig ind i de hinandens fortællinger og erfaringer, og derfor må aldersspændet/ modenhedsspændet ikke være for stort. Typisk vil et aldersspænd/ modenhedsspænd på tre-fire år fungere, fordi børnene er samlet om et emne, som de alle har erfaringer med.

Kønsfordeling: I brugerpaneler behøver kønsfordelingen ikke have stor betydning, fordi det centrale er, at børnene kan identificere sig med hinanden og hinandens oplevelser. For nogle børn kan køn dog have betydning, og kønsfordelingen kan også spille ind i relation til følsomme emner, der er kønsrelateret.

Andre overvejelser: Ud over alder og køn kan det være godt at overveje andre faktorer vedrørende børnene, for at de kan indgå i børnepanelet. En faktor er selve emnet for brugerpanelet. Hvis emnet er følelsesmæssigt belastende for barnet, er det ofte ikke hensigtsmæssigt, at oplevelsen ligger for tæt på, at gruppen skal samles.

For at sikre at de sårbare børn får en god oplevelse med at deltage i et børnepanel, kan det være en god idé at spørge mennesker i barnets netværk om, hvordan de

tror, barnet vil fungere i et brugerpanel, inden du inviterer barnet. I samtalen kan du spørge ind til særlige forhold, som kan have betydning for deltagelsen, fx om et barn kan have svært ved at sætte sig i andres sted og skulle forholde sig til andres oplevelser, eller om et barn kan rumme at deltage i et nyt fællesskab.

Guide til afholdelse af et børnepanel

For at lykkes med at skabe et godt børnepanel er et centralt element, at børnene bidrager og får en positiv oplevelse af at være med, og at de kan være med til at skabe forandring. For at det kan lade sig gøre forudsætter det, at børnene føler sig trygge, hvilket de følgende forskellige strukturelle elementer kan hjælpe til.

Facilitering: Det er vigtigt at vælge en dygtig facilitator, som er fortrolig med processtyring og har en forståelse for og interesse i at være sammen med og lytte til børn. Det behøver ikke være en person med indgående børnefaglig viden, kun hvis børnepanelet er for meget sårbare børn.

Facilitatoren er primus motor i at skabe en god stemning og få skabt et trygt rum for børnene.

Tydelig rollefordeling mellem medarbejdere: Deltag altid minimum to voksne i afholdelsen af børnepanelet. Gør det klart på forhånd, hvilke roller de forskellige voksne har. Hvem er den primære facilitator, hvem er den praktiske gris, hvem har en mere passiv rolle, eller hvem tager sig af et barn, der har brug for at trække sig eller bliver ked af det? Fortæl børnene, hvem der har hvilke roller.

Skab et indbydende rum: Det er vigtigt at skabe et hyggeligt og indbydende rum til mødet, der gør, at børnene føler sig velkomne og på hjemmebane. Overvej hvilke møbler der skal være, om der skal være snacks, mad og drikkevarer. Vær opmærksom på, at andre ikke

kan komme ind i rummet og høre, hvad der bliver talt om.

Visualiser dagens program og læg materialer frem:

Gør formålet med selve dagen klar. Hav dagens program visualiseret fra start med farver og ikoner eller små tegninger. Et visuelt program er med til at skabe tryghed og forudsigelighed. Samtidig giver et visuelt program overblik og gør det nemt for børnene løbende at orientere sig i, hvor i forløbet de er.

Jo yngre børnene er, des vigtigere er det, at kommunikationen er så billedlig som muligt. Det kan også være en god idé på forhånd at lægge alle relevante materialer frem, fordi det viser børnene, at der skal arbejdes med andet end snak.

Skab en god velkomst og en præsentationsrunde:

For at børnene føler sig velkomne fra start er det en god idé at aftale, hvem der tager imod og har tid til at smalltalke, indtil I begynder. Selve mødet kan indledes med, at facilitatoren byder velkommen, og alle de voksne præsenterer sig selv. Herefter laver I en præsentationsrunde, hvor børnene siger deres navn og eventuelt sætter ord på, hvorfor de er med i børnepanelet. Du kan også med fordel lave en navneleg eller lignende som en icebreaker for at løsne stemningen og skabe en tillid til hinanden.

Gennemgå dagens program: Gennemgå programmet, der er skrevet op. For nogle børn kan det være en hjælp, at der står tider på programmet. Forbered børnene på, at I bestræber jer på at holde tidsrammen, men at der kan komme ændringer i programmet undervejs. Hvis der sker ændringer, er det en god ide løbende at tale om, hvad der så kommer til at ske. Dette er vigtigt i forhold til børnenes tryghed og tillid til de voksne.

Fortæl om samværsregler i gruppen: Det er en god ide at opstille regler for, hvordan samværet i gruppen

skal være. Det kan både være ting, man må og ting, man ikke må. Rammesætningen kan fremme trygheden og give mulighed for at referere tilbage til den, fx hvis samværet skaber usikkerhed hos nogle af deltagerne.

Eksempler på samværsregler

- Du må spørge om alt.
- Du har altid lov til at sige: "Det har jeg ikke lyst til at svare på."
- Du må gerne grine, men du må ikke gøre grin med det, de andre siger.
- Du skal lytte til de andre og ikke afbryde.
- Du må gerne fortælle hjemme om de emner, vi taler om i gruppen.
- Du må ikke fortælle uden for gruppen, hvad de andre i gruppen har fortalt.

Procesøvelser og pauser: Selve arbejdet i børnepanelet bør tilrettelægges børnevenligt, og her kan det være en fordel af veksle mellem procesøvelser, små energi-øvelser og pauser (se bilag med procesøvelser). Det vigtigt hele tiden så vidt muligt at visualisere, hvad der sker, og hvor I er i processen. Dette kan gøres fx ved løbende at lave opsamlinger på plancher, som alle kan se.

Vær opmærksom på at holde mange pauser, fordi børn kan have svært ved at koncentrere sig i lang tid. Vær også opmærksom på gentagelser for at tydeliggøre, hvad I lige har gjort, og hvad I skal til.

Afrunding og evaluering: Afrund mødet i børnepanelet med i plenum at opsummere, hvad I tager med jer fra dagen baseret på børnenes pointer. Tag gerne udgangspunkt i de visuelle opsamlinger, der evt. er lavet undervejs. Herefter kan du lave en evalueringsrunde, hvor børnene bliver spurgt om, hvordan det har været at være med.

Til sidst kan du fortælle om næste møde på et overordnet plan og sikre, at alle børn har det godt efter forløbet, og at de kommer godt ud ad døren. Der skal være mulighed for, at medarbejderne kan blive ved et barn, indtil det bliver hentet, eller hvis det er nødvendigt.

Case: Ekspertgruppe (børnepanel) i Børnerådet

Børnerådet har et slags børnepanel, som kaldes en ekspertgruppe. Ekspertgruppen består af fire til ti børn eller unge og sammensættes af børn og unge, som er i samme livssituation og derfor har særlige erfaringer indenfor et område, som Børnerådet ønsker at belyse. Det kan fx være grønlandske børn i Danmark eller unge fra voldsramte familier. Formålet er at få specialiseret viden om et konkret emne fra børnene.

Ekspertgrupperne mødes to til fire gange over en periode på to til fire måneder. Selve arbejdet i ekspertgruppen er proces- og workshop-orienteret, og der bliver arbejdet med forskellige kreative metoder. Helt konkret skal ekspertgruppens arbejde munde ud i anbefalinger til, hvordan de bedst hjælper børn og unge, som er i netop deres situation. Anbefalingerne gives videre til beslutningstagere og fagprofessionelle, som har indflydelse på børnenes liv. På den måde er de med til at sikre, at børnene og de unges oplevelser og anbefalinger kommer i spil, når myndigheder tager beslutninger, som angår den aktuelle gruppe af børn.

Case: Børneråd (børnepanel) i den norske kommune Lindesnes

I Lindesnes kommune i Norge har de etableret et børnepanel eller det de kalder et børneråd. Kommunen har længe haft en ungeråd, men har nu også et børneråd for de 10-13-årige. Børnerådets opgave er at give børnenes perspektiv på forskellige kommunale anliggende til kommunens administration og byråd, som så kan bruge børnerådets input og perspektiver i deres arbejde. Børnerådet beskæftiger sig med mange forskellige temaer, som både kan være temaer, rådet selv kan tage op, og sager, hvor rådene bliver bedt om at komme med input til politikerne eller embedsmændene i kommunen. Børnerådet har mulighed for at tilkendegive, at de ikke ønsker at komme med indspark til et givet emne. Helt konkret har børne- og ungerådene påvirket og fået gennemført en række tiltag, fx hvor en skaterpark skulle placeres og indførelse af mental sundhed på skoleskemaet.

Medlemmerne til børnerådet vælges primært blandt medlemmerne af elevrådene på kommunens grundskoler, og eleverne bliver valgt for et år ad gangen. Når de begynder i børnerådet, afholder Lindesnes altid en opstartsweekend for de nye råd for at ryste rådernes medlemmer sammen og for at gøre medlemmerne trygge ved hinanden, så det bliver lettere at udtrykke sine holdninger. I opstartsweekenden får medlemmerne også viden om bl.a. FN's Børnekonvention og øvelse i at argumentere. I forlængelse af weekenden er der teambuilding mellem medlemmerne af børnerådet og de voksne lokalpolitikere, så begge parter bliver trygge ved hinanden, og politikerne får et kendskab til de børn, som sidder i rådene.

Børnerådet afholder én gang om måneden et tretimers møde i byrådssalen. Det foregår i skoletiden, og børnene bliver hentet og afleveret på deres skole. De benytter en legende tilgang, fx ved at bruge gule lapper og lave forskellige øvelser.

GODE RÅD FRA LINDESNES

- Involver børn og unge så tidligt i processen som muligt, så de rent faktisk har mulighed for at få indflydelse, inden beslutninger bliver taget.
- Udnævn en central medarbejder, som er ansvarlig for rådene. Medarbejderen skal dels kende organisationen, kerneopgaverne og politikken - og dels have særlige kompetencer i forhold til inddragelse af børn og unge.
- Giv konkrete tilbagemeldinger til rådene, så medlemmerne ved, hvordan deres input er blevet brugt.

Workshop

Hvad er en workshop?

En workshop er en gruppe af børn, der samles og arbejder udviklingsorienteret og kreativt sammen og kommer med ideer og eventuelt løsningsforslag til en defineret opgave eller til at kvalificere og prioritere ideer. Opgaven for outputtet af workshoppen er defineret på forhånd (fx at komme med anbefalinger til mere børnevenlig stuegang), men det konkrete indhold skaber deltagerne i fællesskab på workshoppen.

Workshop kan anvendes til børn i stedet for fokusgruppeinterview, da de er mere legende og visuelt orienterede og derfor "taler" mere til børnene.

Hvilken værdi bidrager en workshop med?

En workshop har et stort fokus på processen, som skal guide børnene og skabe gode betingelser for refleksion og idégenerering. Samtidig skal processen sikre, at der bliver samlet op, og du står tilbage med et gennemarbejdet output. Processen i workshoppen er desuden kendetegnet ved, at du gør brug af forskellige ikke-verbale og ikke-skriftlige metoder i form af kreative arbejdsformer, fx teater, musik, film, tegning eller collage. Metoderne er gode til børn, fordi børn nogle gange kan have svært ved at sætte ord på de forestillinger, de har inde i hovedet, men nemmere kan tegne det eller udtrykke det visuelt på anden vis. Samtidig giver metoderne også mulighed for, at børn, som ikke er så verbalt stærke, bedre kan deltage og bidrage aktivt. Tilgangen anerkender derved, at der er forskel på, hvilke udtryksformer børn foretrækker.

Hvad kræver det af ressourcer?

At gennemføre en workshop kræver kompetencer eller kendskab til:

- Procesfacilitering
- Kreative arbejdsmetoder
- Børnefaglighed (når deltagerne er særligt sårbare)

Herudover kræver metoden ressourcer i form af:

- lokaler til gruppearbejde og kreative udfoldelse
- forplejning og materialer til kreativitet

Tilrettelæggelse og udførelse

Sammensætning af gruppen til en workshop

Deltagerne: Workshop kan gennemføres med børn fra ca. femårsalderen, men vil typisk egne sig bedst til børn fra ca. 10-12 år og opefter. Det vigtige er, at processen planlægges, så den matcher børnenes alder og modenhed. Antallet af børn kan ligeledes variere, fordi processen kan tage højde for gruppestørrelsen, men grupper på 10-15 børn er optimalt.

Som udgangspunkt skal de børn, der deltager i workshoppen, dele noget bestemt – fx et livsvilkår, en institutionel sammenhæng eller en oplevelse. Børnene må gerne kende hinanden på forhånd, men det er ikke nødvendigt. Hvis nogle af børnene kender hinanden på forhånd, er vigtigt at være opmærksom på, hvad det betyder samt sikre, at alle oplever sig som en del af gruppen.

For yderligere råd se fx gruppesammensætning, målgruppe og facilitatorrolle i afsnittet om børnepaneller.

Guide til afholdelse af en workshop

Varighed: En workshop kan foregå over en enkelt eller flere dage. Det vil afhænge af, hvad du ønsker som

output af workshoppen, og hvor grundigt du ønsker at gå til værks. Hvis workshoppen løber over flere dage, har det den fordel, at deltagerne lærer hinanden godt at kende, hvilket giver børnene en tryghed. Samtidig er der bedre tid fx idéafprøvning og fordybelse, hvilket især er vigtigt, når du arbejder med kreative tilgange.

Sted: Vælg et sted, der er børnevenligt, og hvis muligt et sted, som er væk fra børnenes vanlige omgivelser, så de ikke er styret af de tanker og følelser, omgivelserne bringer med sig. Det er vigtigt, at du har flere rum til rådighed, så du kan dele gruppen op i mindre grupper, der kan arbejde hver for sig i perioder. Hav også fokus på, at der er gode pause-arealer, hvor børnene kan lege eller slappe af.

Dagsorden og tidsplan: Børn kan godt lide at vide, hvad der skal ske, så det er en god idé at skrive dagsordenen for workshoppen op, gerne understøttet fx med nogle tegninger eller ikoner, der illustrerer punkterne. Præsenter også dagsordenen verbalt og lad børnene stille spørgsmål, så du er sikker på, at planen er forstået af alle. Gør børnene klart, at der kan ske ændringer i programmet, men at du løbende vil rådføre dig med børnene for at sikre, om de fx er okay med, at du venter lidt med et punkt eller holder en pause tidligere mv.

Leg og gruppedynamik: Workshoppen som metode er bl.a. kendetegnet ved dens elementer af leg. Legen er med til at skabe samhørighed og fællesskab og derved også tillid. En god ide er at starte workshoppen med icebreaker-lege, som løfter stemningen og gør, at alle børnene kommer på banen og kommer hinanden ved fra starten. Forklar gerne rationale bag øvelserne, så børnene forstår meningen bag.

Afsæt gerne tid i løbet af workshoppen til forskellige andre lege, så der bliver god tid til samvær, bevægelse, grin og hygge.

Fordele

- Inddrager børn i udviklingen af idéer, anbefalinger og nye vinkler på problemstillinger.
- Giver mulighed for at børnene tester, kvalificerer og prioriterer idéer og løsningsforslag.
- Giver indsigt i forskellige børns perspektiver og giver meget viden på kort tid.
- Giver børnene en aktiv og deltagende rolle, hvilket typisk er motiverende for deltagelsen.
- Giver børnene en følelse af ikke at stå alene med deres problemer eller synspunkter.
- Er god til at skabe et sammenhold mellem deltagerne, hvilket styrker tilliden børnene imellem og derved deres lyst til at åbne sig.
- Giver mulighed for deltagelse af børn, som ikke er så verbalt stærke.

Ulemper

- Kræver koordinering for at samle børn på samme tid og sted.
- Kan være vanskeligt at afholde workshop med børnene pga. hospitalskonteksten og udfordringer ved at få grupper af børn samlet.
- Kan være svært at deltage i en workshop for børn med nogle typer af sygdom.

Fremtidsværksted som eksempel på workshop

En konkret måde at holde workshop på er ved at lave et fremtidsværksted. Tanken med fremtidsværkstedet er, at børnene skal fantasere sig til en bedre fremtid inden for et bestemt emne – det kunne fx handle om udvikling af et venteværelset, et opholdsrum eller en digital inddragelsesplatform for børn.

I en fremtidsworkshop gælder reglerne fra workshop også. Det vil sige, at der også her lægges der vægt på at skabe et legende rum, der kan inspirere til kreativitet og fantasifuldhed. En god idé er derfor at arbejde med andre udtryksformer end blot rent verbale. En fremtidsworkshop består af tre faser: kritikfasen, utopifasen og virkeliggørelsesfasen. I hver af faserne kan anvendes kreative metoder til at understøtte processen.

Kritikfasen: Rationalet bag denne fase er, at det er legitimt at italesætte alle de udfordringer og problemer, man oplever i relation til emnet for, at børnene kan få luft for deres frustrationer, hvilket senere gør det lettere at give plads til drømme og forbedringer. I denne fase skal børnene udelukkende være kritisk uden at skulle forholde sig til andre perspektiver eller forståelser. Alt det negative, som børnene kan komme på ved det aktuelle emne, italesættes. Helt konkret fortæller børnene de problemer, de ser inden for det aktuelle emne. Dette gøres oftest ved en fælles brainstorm. Børnenes input skal bestå af korte stikord eller udsagn, som skrives på plancher, flipovere eller lignende, og skal være synlige for alle. Alt, hvad der bydes ind med, anerkendes og skrives op – helst med deltagernes egne ord og uden for mange omskrivninger. Det er ikke tilladt at være kritisk over for det, andre byder ind med, stille spørgsmål eller kommentere. Børnene behøver ikke være enige i, hvordan problemerne ser ud.

Utopifasen: I denne fase skifter fokus til ønskescenarier. Der bliver gjort plads til fantasier og visioner – alle input og idéer er legitime. Børnene må ikke tænke over, om en idé kan realiseres eller ej. Virkeligheden sættes ud af kraft, og man "leger", at alt er muligt. Reglen er, at børnene ikke skal bekymre sig om realiteter i form af fx love, logik, økonomi, plads mv. Der skal være plads til alle utopier, visioner, drømme, også selv om de kan virke umulige eller skøre. Det kan være vanskeligt for mange – også børn – at sætte fantasien og drømmene fri, fordi vi er vant til at tænke inde for begrænsende rammer. Det kan derfor være godt, hvis facilitatoren guider og hjælper børnene til at drømme stort. Rent konkret indledes fasen med, at facilitator i plenum forklarer, at alt det negative "vendes på hovedet", og at børnene nu skal sætte ord på, hvordan tingene ser ud i deres drømmeverden. Børnenes input i form af drømme, visioner, forbedringer mv. noteres igen på plancher eller flipovere eller lignende, så det er synligt for alle. Også her må ingen komme med indvendinger, men uddybende spørgsmål er tilladt.

Virkeliggørelsesfasen: I denne faser laver børnene planer for, hvordan deres ønsker og drømme kan realiseres. Her fusioneres drømmene og fantasierne med virkeligheden og realiteterne, som i foregående fase var sat ud af spil. Her kigger børnene på, hvad der kan virkeliggøres på kort sigt, men også hvad der først kan realiseres på længere sigt. Måske kan ikke alle drømme realiseres fuldstændigt, fordi de er for vilde, men de kan være udtryk for nogle grundlæggende ønsker, som det er værd at arbejde videre med.

Outkommet af processen kan være forskelligt. Det kan fx være et idékatalog over forbedringsforslag til at nærme sig ønskescenarierne, det kan være helt konkrete handlingsplaner eller et post med budskaberne fra workshoppen rettet mod beslutningstagere. Det er facilitators opgave at hjælpe med at tolke og forstå de ideer, som børnene bringer på banen og hele tiden afstemme med børnene, at budskabet er forstået efter hensigten.

Drømmeværksted som eksempel på workshop

Tanken bag et drømmeværksted er, at der er ønsker og drømme, som driver forandring. Drømmeværksteder er en metode, hvor børnene frit kan formidle deres drømme via fortællinger, billeder eller andre medier. Ved at skabe et frit rum, hvor børnene kan sætte ord på drømme, bliver børnene mere bevidste og konkrete om deres drømme og ønsker.

Nogle af fordelene ved et drømmeværksted er:

- Støtter børnene i at finde frem til og formidle håb og drømme for fremtiden.
- Får børnene på banen og får dem til at sætte dagsordenen.
- Skaber en ligeværdig samarbejdsflade mellem børn og voksne.
- Virker motiverende og styrker indbyrdes relationer.

Forud for drømmeværksteder rammesættes, hvad temaet er. Det kan være indretning af et areal på hospitalet, barnets ønsker for livet under sygdom eller efter sygdom eller noget helt tredje.

Selve drømmeværkstedet gennemføres ved, at et stort eller flere små rum indrettes som drømmeværksteder, hvor deltagerne kan arbejde med og formidle deres drømme via de forskellige kreative medier. Et værksted kan indrettes, så det er muligt at male sin drøm, et andet hvor det er muligt at lave et planche eller bygge sin drøm, et tredje hvor fotografier kan formidle drømmen, et fjerde hvor drømmen formidles gennem et digt eller en fortælling mv.

For at hjælpe drømmen og tankerne på vej kan en facilitator i hvert værksted spørge ind til drømmene med spørgsmål som:

- Hvad er din drøm for xxx?
- Hvilke forhindringer er der, for at din drøm går i opfyldelse?
- Hvordan kan du tackle disse forhindringer?
- Hvad kan andre gøre for at hjælpe dig med at få din drøm opfyldt?

Når arbejdet i drømmeværkstederne er færdigt, præsenterer børnene formidlingen af deres drøm for de andre, som kan stille spørgsmål. Dagen kan afsluttes med en fernisering, hvor deltagernes værker udstilles.

CASE: Fokusgruppeinterview som workshop i Herning Kommune

I Herning Kommune har de blandet andet interviewet børnehavebørnene for at få et billede af børnenes oplevelse af første coronanedlukning og den efterfølgende genåbning.

Det foregik ved, at en af kommunens pædagogiske konsulenter interviewede 20 børnehavebørn fra fire forskellige institutioner om, hvordan de havde oplevet tiden med restriktioner i daginstitutionen under og efter nedlukningen. Konsulenten udarbejdede en interviewguide med få spørgsmål, som børneinterviewene kunne tage udgangspunkt i. Spørgsmålene blev formuleret så neutralt som muligt, og interviewene varede maksimalt 15 minutter af hensyn til børnenes koncentration.

Interviewene blev gennemført som gruppeinterview med fem børnehavebørn ad gangen og anvendte visuelle materialer til at aktivere børnenes hukommelse, fx skilte og billeder med coronaregler. På den måde mindede interviewet om en mini workshop. Det var udfordrende at tale med fem børn på samme tid, da de alle gerne ville fortælle og derfor kom til at tale i munden på hinanden.

For at skabe trykthed deltog der også en pædagog, som børnene kendte i forvejen, ved hvert interview. Pædagogen satte også scenen for børnene og aktiverede deres hukommelse ved fx at spørge: "Kan I huske dengang, der var røde bånd ude på legepladsen?" Derefter præsenterede pædagogen den pædagogiske konsulent, som derfra gennemførte interviewet. Pædagogen kunne hjælpe undervejs, hvis børnene gik i stå eller havde svært ved at svare.

De transskriberede, anonymiserede interview blev efterfølgende sendt til de pågældende dagtilbud med det samme. Derudover fik arbejdsgruppen for undersøgelsen de transskriberede børneinterview og en samlet rapport.

GODE RÅD FRA HERNING KOMMUNE

- Klæd personalet på og skab et fælles udgangspunkt for at lave børneinddragelse i hverdagen. Personalet skal være medskabende for at sikre at forandringerne kommer til leve i organisationen.
- Gør det klart for jer selv, hvorfor I inddrager børnene. De politiske ambitioner skal bearbejdes, så de kommer til at give så god mening i praksis som muligt.
- Gør børneinddragelsen simpel, så det ikke bliver uoverskueligt og komplekst.

Mobil etnografi

Hvad er mobil etnografi?

Mobil etnografi er en samlebetegnelse for brugen af forskellige former for digitale medier til at indsamle etnografisk viden. Etnografien er læren om kultur og mennesker, og undersøger menneskers sociale liv og handlinger i de kontekster, hvori disse udspiller sig.

Hvilken værdi bidrager mobil etnografi med?

Mobil etnografi benytter sig af visuelt materiale. Børn (og voksne) responderer anderledes på de symbolske repræsentationer i visuelle materialer end ved et ord alene. Det skyldes, at den del af hjernen, som bearbejder visuel information i evolutionære termer, er ældre end den del af hjernen, der bearbejder verbal information. Derfor aktiverer visuelt materiale en dybere del af den menneskelige bevidsthed. Visuelt materiale kan derfor give adgang til en større dybde og detaljeringsgrad end brugen af ord. Samtidig er visuelle metoder en mere sjov og legende måde at indhente viden på blandt børn.

Hvad kræver det af ressourcer?

At gennemføre mobil etnografi kræver kompetencer eller kendskab til:

- Analyse af mobiletnografiske data
- Interviewteknik

Herudover kræver metoden ressourcer i form af:

- Adgang til visuelt materiale
- Adgang til mobile enheder i form af fx smartphones

Fordele

- Kan faciliteret et samarbejde mellem barnet og interviewereren, og gennem dialog kan det virtuelle materiale lede til en fælles forståelse.
- Er ikke nødvendigvis afhængig af skriftlig eller mundtlig feedback, hvilket gør det til en god måde at indhente viden fra børn, hvor sproget er mindre udviklet end hos voksne.
- Giver mulighed for at lægge mærke til de følelser, informanten har på et billede og diskutere disse.
- De digitale medier kan blive skræddersyet til at møde brugernes behov, fordi de mange forskellige interaktive og digitale medier gør, at børnene kan engageres på flere forskellige måder.
- Giver børnene mulighed for at vælge, hvilket visuelt materiale de fremviser/vælger, og derved hvad de ønsker at tale om, eller hvordan de vil fremstille sig selv.
- Kan følge en hverdag tæt på over en længere periode.

Ulemper

- Kræver teknisk kunnen og ressourcer.
- Kan være tidskrævende og dyrt.
- Risiko for mobning (onlinemedier).

Tilrettelæggelse og udførelse

Internettet og de digitale medier tilbyder en række spændende og dynamiske måder at få børn til at deltage i sundhedsydelse. Det kan ske igennem videoer, som kan stimulere en diskussion eller belyse et problem. Det kan også ske gennem, at hjemmesideudviklere skaber nogle interaktive hjemmesider, hvor børnene kan komme med feedback gennem onlinesurveys, diskussionsgrupper, blogs og skabe nye sociale netværk. Det kan også ske igennem onlinespil, virtuelle verdener og apps til mobiler.

Herunder er beskrevet nogle af de mere kendte mobiletnografiske metoder, som du enten kan bruge særskilt eller indarbejde som en del af de forskellige kvalitative metoder, fx interview, børnepanel og workshop.

Fotosafari: En måde er en såkaldt fotosafari, hvor børnene forud for interviewet bliver bedt om at tage nogle billeder ud fra bestemte kriterier, fx hvordan er en dag som indlagt på hospitalet, eller hvordan er en dag med xx sygdom. Børnene løser opgaven ved at tage billeder, som de synes illustrerer vigtige pointer, oplevelser eller følelser. Metoden kan anvendes til børn helt ned i børnehavealderen, så længe de kan håndtere kamerafunktionen på en smartphone eller en tablet. Det centrale er at tilpasse opgaven til barnets alder. Du kan vælge at følge de mindre børn rundt, mens de tager billeder, så de holder sig til opgaven. (Kan også laves som videosafari, hvor børnene laver små optagelser i stedet for at tage billeder).

Når børnene har afsluttet deres fotosafari, kan billederne bruges i et interview, en workshop eller lignende. Du kan spørge ind til billederne. Spørgsmålene kan fx være:

- Hvad er der på billedet?
- Hvor er det taget?
- Hvorfor har du taget netop dette billede?

Derudover kan du stilles uddybende spørgsmål, så du kan få belyst emnet nærmere.

Foto-elicitation: Foto-elicitation er en anden måde at anvende billedmateriale på. Her benytter du fotos eller andre visuelle materialer (fx billeder, video, malerier eller reklamer) i et interview, en workshop eller lignende. Det visuelle materiale er typisk noget, du allerede har og vises først under selve interviewet eller workshoppen. Det er derved ikke noget fra barnets hverdag eller noget, barnet selv har indhentet. Det visuelle materiale understøtter samtalen og dataindsamlingen ved at fremkalde følelser og minder hos børnene.

Audiodagbøger: Audiodagbøger er en tredje mulighed, som virker lidt anderledes end brug af visuelt materiale. En audiodagbog er en indtalt dagbog. Barnet indtaler hver dag eller hver uge nogle oplevelser omkring et emne. Du kan bede barnet indtale sine tanker ud fra nogle spørgsmål, du har defineret. Metoden er velegnet til at følge barnets tanker om et emne over en længere periode eller at få indblik i en bestemt praksis. Metoden kan også laves som små videoer.

5

Juridiske og etiske aspekter

Juridiske aspekter

Beskyttelse af oplysninger fra børn

Ligesom voksne har børn ret til privatliv, hvilket i relation til en inddragelsesaktivitet betyder, at oplysninger indhentet om eller givet af de deltagende børn, ikke må videregives/formidles uden at være anonymiseret.

Retten til privatliv er en central rettighed, og er beskyttet af forskellige konventioner. Internationalt i form af fx Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og Børnekonventionen. (Se nedenstående boks)

I en danske kontekst er inddragelsesaktiviteter omfattet af databeskyttelsesloven, hvis det er muligt at identificere det barn, hvis personlige oplysninger der er indsamlet. Det gælder også, selv om oplysningerne ikke er følsomme.

For at overholde børnenes ret til privatliv, er der to ting, der er særligt vigtige: At indhente børnenes samtykke og sikre deres anonymitet og fortrolighed.

Samtykke

Det er vigtigt for enhver form for deltagelse, at barnet ved, hvad han/hun deltager i, og har godkendt, hvad bidraget skal bruges til. Samtykket er derfor altid essentielt af etiske hensyn og i nogle tilfælde også af juridiske hensyn. Et samtykke er i juridisk forstand personen/barnets frivillige accept af at deltage og af, at de oplysninger, der kommer frem eller bliver indhentet om ham eller hende, må behandles efterfølgende. Samtykket skal være informeret, hvilket betyder, at det skal være tydeligt for barnet, hvordan og af hvem oplysningerne skal bruges. Hvis barnet er under 15 år, skal der som udgangspunkt også indhentes samtykke fra samtykke fra forældrene eller værgeren. Barnet og forældrene har altid ret til at trække et samtykke tilbage,

Børns ret til privatliv – internationale konventioner

FN-Konventionen om Barnets Rettigheder

Artikel 16

1. Intet barn må udsættes for vilkårlig eller ulovlig indblanding i sit privat- og familieliv, sit hjem eller sin brevveksling, eller ulovlige angreb på sin ære eller sit omdømme.
2. Barnet har ret til lovens beskyttelse mod sådan indblanding eller sådanne angreb.

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention

Artikel 8

1. Enhver har ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin korrespondance.
2. Ingen offentlig myndighed må gøre indgreb i udøvelsen af denne ret, medmindre det sker i overensstemmelse med loven og er nødvendigt i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed, den offentlige tryghed eller landets økonomiske velfærd, for at forebygge uro eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres rettigheder og friheder.

hvilket betyder, at oplysningerne om barnet slettes og ikke indgår i materialet i det videre forløb.

Anonymitet og fortrolighed

At børn har ret til privatliv, betyder også, at de for at kunne beslutte, om de ønsker at deltage i en inddragelsesaktivitet, får informationer om, hvad de kan forvente i forhold til anonymitet og fortrolighed.

Anonymitet

Anonymitet handler om, hvorvidt en deltager kan blive genkendt. Nødvendigheden af at skulle forholde sig til anonymitet afhænger af, hvilken inddragelsesaktivitet du ønsker at udfører. I nogle sammenhænge er anonymitet ikke relevant, fx hvis inddragelse af børn foregår i et helt åbent regi, fx brugerråd. I andre inddragelsesaktiviteter, fx spørgeskemaundersøgelser eller interview, er det væsentligt at forholde sig til anonymitet.

I spørgeskemaundersøgelser betyder anonymitet, at besvarelserne ikke kan kobles til den enkelte person, eller der er mulighed for at regne ud, hvem der har svaret hvad. Ved kvalitative metoder, hvor I mødes fysisk, kan du naturligvis ikke tilbyde anonymitet til deltagerne i forhold til interviewerens og eventuelle andre deltagere. Til gengæld kan du sikre anonymitet i forhold til bearbejdning af data og den efterfølgende formidling, ved at ændre navnene på deltagerne, fakta i fortællingerne, fx stednavne og særlige kendetegn.

Fortrolighed

Fortrolighed handler om, hvorvidt dét, der bliver sagt, forbliver mellem de parter, hvor det bliver sagt. Fortroligheden udspringer af anonymiteten – at du tilbyder et rum, hvor børnene kan tale frit og uforpligtende – men hænger også sammen med den tavshedspligt, du har som professionel, når du kommer i besiddelse af personoplysninger om andre.

Tavshedspligten må kun brydes i ganske særlige tilfælde. I inddragelsesaktiviteter kan det være godt at gøre børn opmærksom på, at der kan være situationer, hvor du bliver nødt til at bryde fortroligheden.

Tips til anonymisering

Ved anonymisering af spørgeskemaundersøgelser skal du huske:

- at selv umiddelbart anonyme besvarelser vil kunne genkendes ved meget få besvarelser
- at opgørelser af svarfrekvenser på nogle niveauer, fx skoleklasser eller hospitalsafdelinger, ikke altid er muligt, hvis børnene er lovet anonymitet

Ved anonymisering af kvalitativt materiale skal du huske:

- at ændre alle navne og stednavne
- at sløre fakta i personlige fortællinger, som kan genkendes
- at være særlig opmærksom på genkendeligheden ved detaljerede oplysninger fra få

Etik i børneinddragelsen

Etiske overvejelser spiller en særlig vigtig rolle, når du ønsker at inddrage børn, fordi der uundgåelig vil være en ubalance i magt- og statusrelationen mellem børn og voksne. Jf. de juridiske aspekter af børneinddragelse er det centralt, at børnene forstår formålet med deres deltagelse, processen og at det er frivilligt at deltage.

Hvis du ikke kan sikre fortrolighed og anonymitet, er det vigtigt at børnene forstår, hvad det betyder og de mulige risici ved dette.

Herunder er en række spørgsmål, du kan stille dig selv for at sikre, at du gjort dig nogle etiske overvejelser:

- Kan deltagelse gøre nogen form for skade på barnet?
- Hvad er årsagerne til, at nogle børn eller grupper af børn evt. ikke inviteres med til inddragelsesaktiviteten? Og hvad er årsagen til, at netop de udvalgte børn er valgt?
- Sker inddragelsesaktiviteten uden brug af magt eller pres?
- Har børnene mulighed for til enhver tid at droppe ud?
- Er der styr på, hvad I gør, hvis I bliver bekymret for et barns trivsel eller lignende?
- Har I en procedure for, hvordan I kan hjælpe børnene, hvis de har et behov i forlængelse af deltagelse i en inddragelsesaktivitet?
- Er børnenes forældre informeret om børnenes deltagelse?
- Er personalet klædt på til at have med børn at gøre?
- Har børnene fået den information, de har brug for til at kunne beslutte, om de vil deltage eller ej?
- Hvordan sikrer I at give feedback til børnene om, hvordan deres input er blevet anvendt, og hvilke forandringer der er skabt?
- Hvordan anerkender I børnenes bidrag?

6

Litteraturliste

Kapitel 1: Introduktion

- Børnerådet (2016), Håndbog i Børneinddragelse, 2016.
- Clausen et al. (2018), Children as visionary change agents in Danish school health promotion. Health Promotion International, 2019; 34, e18–e27.
- Commissioner for children, Involving children in decision making – you quick practical guide.
- Coyne, Imelda (2008) Children's participation in consultations and decision-making at health service level: a review of the literature. International Journal of Nursing Studies, 2008, 45, 1682–1689.
- Hargreaves et al. (2012), Children's and young people's experience of the National Health Service in England: a review of national surveys 2001-2011. Arch Dis Child 2012; 97 (7), 661–666.
- Dickinson et al. (2014), Children's voices in public hospital healthcare delivery: intention as opposed to practice. New Zealand Medical Journal 2014; 127(1405).
- Ministry of Social Development (2003), Involving children – a guide to engaging children in decision-making, 2003.
- Mårtenson et al. (2008) A review of children's decision-making competence in health care. Journal of Clinical Nursing, 2008; 17, 3131–3141.
- Royal College of Paediatrics and Child Health (2010), Not just a fase- A Guide to the Participation of Children and Young People in Health Services, 2010.
- Royal College of Paediatrics and Child Health (2011), Involving children and young people in health services, 2011.

- Water et al. (2017). Participatory art-based research with children to gain their perspectives on designing. Contemporary Nurse, 2017; 53 (4), 456–473.

Kapitel 2: Rationale for inddragelse

- Børnerådet (2016), Håndbog i Børneinddragelse, 2016.
- Commissioner for children, Involving children in decision making – you quick practical guide.
- Ministry of Social Development (2003), Involving children – a guide to engaging children in decision-making, 2003.
- Royal College of Paediatrics and Child Health (2010), Not just a fase- A Guide to the Participation of Children and Young People in Health Services, 2010.
- Royal College of Paediatrics and Child Health (2011), Involving children and young people in health services, 2011.

Kapitel 3: Planlægning

- Børnerådet (2016), Håndbog i Børneinddragelse, 2016.
- Commissioner for children, Involving children in decision making – you quick practical guide.
- Ministry of Social Development (2003), Involving children – a guide to engaging children in decision-making, 2003.
- Royal College of Paediatrics and Child Health (2010), Not just a fase- A Guide to the Participation of Children and Young People in Health Services, 2010.
- Royal College of Paediatrics and Child Health (2011), Involving children and young people in health services, 2011.

Kapitel 4: Metoder til inddragelse

- AAU (2020). Thomassen, A. O., Jensen, J. B., Krogstrup, H. K., Jensen, J. M. W., & Jakobsen, J. K. S. Projekt styrket borger- og netværksinddragelse, 2020
- Birch et al. (2007), Sense and Sensibilities: In Search of the Child-Friendly Hospital. Built Environment 2007; 33(4).
- Børnerådet (2016), Håndbog i Børneinddragelse, 2016.
- Carney et al. (2003), Children's views of hospitalization: an exploratory study of data collection. Journal of Child Health Care 2003; 7(1), 27–40.
- Clausen et al. (2018), Children as visionary change agents in Danish school health promotion. Health Promotion International, 2019; 34, e18–e27.
- Coad, J., & Coad, N. (2008), Children and young people's preference of thematic design and colour for their hospital environment. Journal of Child Health Care; 12(1), 33–48.
- Commissioner for children, Involving children in decision making – you quick practical guide.
- Curtis et al. (2016), The impact of single and shared rooms on family-centred care in children's hospitals. Journal of Clinical Nursing 2016; 26, 1584–1596.
- KOPA (2018), Børn, Unge og forældres oplevelse ved hospitalsbesøg i Region Hovedstaden. 2018.
- Lambert et al. (2013), Social spaces for young children in hospital. Child: care, health and development, 2013; 40(2), 195–204.
- Lambert et al. (2014), Young children's perspectives of ideal physical design features for hospital-built environments. Journal of Child Health Care 2014; 18(1), 57–71.
- Larsson et al. (2018) Children and young people's participation in developing interventions in health and well-being: a scoping review. BMC Health Services Research (2018); 18, 507.
- Ministry of Social Development (2003), Involving children – a guide to engaging children in decision-making, 2003.
- Projekt Gram, saadan-kommer-du-i gang med droemmevaerkstedet, 2012.
- Rasmussen et al. (2017) Children's perspectives in family-centred hospital care. Contemporary Nurse, 2017; 53(4), 445–455.
- Royal College of Paediatrics and Child Health (2010), Not just a fase- A Guide to the Participation of Children and Young People in Health Services, 2010.
- Royal College of Paediatrics and Child Health (2011), Involving children and young people in health services, 2011.
- Socialt Udviklingscenter SUS (2015), Redskabs- og metodekatalog – Idéer til arbejdet med brugerindflydelse i sociale dag- og botilbud, 2015.
- Tallet et al. (2013), Using a Child-Friendly Survey to Obtain Feedback About the Hospital Experience of Young Inpatient. Arch Dis Child 2013; 98(Suppl 1), A1–A117 A67.
- Water et al. (2017), Participatory art-based research with children to gain their perspectives on designing healthcare environments. Contemporary Nurse 2017; 53(4), 456–473.

Kapitel 5: Juridiske og etiske aspekter ved inddragelse

- Børnerådet (2016), Håndbog i Børneinddragelse, 2016.
- Commissioner for children, Involving children in decision making – you quick practical guide.
- Ministry of Social Development (2003), Involving children – a guide to engaging children in decision-making, 2003.
- Royal College of Paediatrics and Child Health (2010), Not just a fase - A Guide to the Participation of Children and Young People in Health Services, 2010.
- Royal College of Paediatrics and Child Health (2011), Involving children and young people in health services, 2011.

Bilag:

- Børnerådet (2016), Håndbog i Børneinddragelse, 2016.
- CoC playfull minds (2020), Lege – energizers og icebreakers – Tools til samskabelse med børn 6-100-årige, 2020.
- Commissioner for children, Involving children in decision making – you quick practical guide.
- Red barnet ungdom, børneinddragelse i praksis - RBA-værktøjskasse.

7

Bilag

Bilag 1

Nedenstående tabel er et overblik over de organisationer og personer, vi har interviewet. I interviewene blev de spurgt ind til konkrete erfaringer med at inddrage børn i alderen 4-12 år, og hvilke erfaringer de har gjort sig ift. fx forberedelse, spørgeteknik, etik mv. Under tabellen er oplyste de organisationer, som vi også har kontaktet, men som ikke har erfaring med organisatorisk inddragelse af børn i alderen 4-12 år.

Tabel

Oversigt over interview organisationer og personer

ORGANISATION	NAVN	FAGLIGHD
Børnerådet	Mathilde Hyldahl Dieckmann	Børnefaglig Analysekonsulent
Børns Vilkår	Charlotte Møller Kjeldsen	Børnefaglig analytiker
Dansk Center for Undervisningsmiljø (DCUM)	Lea Løxbroe Højberg	Børnefaglig analyse og udviklingskonsulent
KOMPAN	Jeanette Fich Jespersen	Head of KOMPAN Play Institute
Rambøll	Stine Rauf Bommersholdt	Market Manager for Skole & Uddannelse
ECHO – European Children’s Hospitals Organization	Jennifer McIntosh	Klinisk børnepsykolog, Professor i familie terapi

- Odense Universitetshospital
- Sjællands Universitetshospital
- Ålborgs Universitetshospital
- Det gode samspil: Anette Lund
- LEGO Fonden
- Syddansk Sundheds innovation
- The Charlotte R. Bloomberg children’s Center, USA
- Royal Children’s Hospital, Australian
- Great Ormond Street, England
- BC Children’s Hospital, Canada
- Boston Children’s Hospital, USA

Bilag 2

I dette bilag er samlet en række procesøvelser, som du kan bruge, når du ønsker at inddrage børn i grupper, fx via workshop eller i børnepaneller. Procesøvelserne tjener som inspiration, fordi de tager ikke højde for børnenes fysiske tilstand. Hvis de skal bruges i en hospitalskontekst, vil det derfor, for nogle af øvelserne, være nødvendigt at tilpasse dem konteksten.

Beskrivelsen af procesøvelserne er struktureret efter kilden og formålet, hvorefter selve procesøvelsens intensjon kort er beskrevet.

Fra CoC Playful Minds

Lege, der skaber relationer

Fælles for disse lege er, at de sætter fokus på, hvem deltagerne er og forventninger til dagen for herigennem at skabe relationer, tillid og et mere ligeværdigt udgangspunkt.

- *Min sko*: Legen sætter fokus på, hvem deltagerne er og deres forventninger til dagen. Egnede fra 8 år.
- *Name drop*: Legen hjælper med at bryde isen i en gruppe og udligne hierarkier ved at deltagerne gør noget skørt sammen. Egnede fra 8 år.
- *Sandt eller falsk*: Legen skaber relationer ved at deltagerne får lidt personligt information om hinanden. Egnede fra 8 år.
- *Godmorgen*: Legen skaber relationer ved at deltagerne får lidt personlig information om hinanden ved at finde forskelle og ligheder. Egnede fra 8 år.
- *Klodshans*: Legen skaber kendskab til hinanden og ryster gruppen sammen ved at grine sammen. Egnede fra 8 år.

Lege, der retter fokus

Fælles for legene er, at de retter fokus på processen og hinanden. Legene er især gode i overgangen mellem to aktiviteter, eller hvis gruppen har svært ved at finde fælles fokus.

- *Co-21*: Legen retter fokus på gruppen, så deltagerne ser sig selv som del af fællesskabet og accepterer hinanden. Egnede fra 10 år.
- *Bang Bang*: Legen gør, at deltagerne retter fokus på hinanden og får tilført ny energi ved at gøre noget skørt sammen. Egnede fra 8 år.
- *Zip Zap Zup*: Legen hjælper deltagerne med at skærpe koncentrationen på en sjov måde. Egnede fra 8 år.
- *Portræt*: Legen gør, at deltagerne lærer hinanden bedre at kende ved at observere hinanden. Egnede fra 8 år.
- *Find makkeren*: Legen hjælper med at rette fokus og samarbejde ved at deltagerne skal finde mønstre og huske. Egnede fra 6 år.

Lege, der styrker fællesskabet

Fælles for legene er, at de fokuserer på at skabe et tillidsfuldt rum, der kan styrke fællesskabet. Legene retter fokus på, hvordan deltagerne er gensidigt afhængige af hinanden.

- *Co-hop*: Legen styrker fællesskabet og retter opmærksomheden på den gensidige afhængighed, deltagerne har med hinanden i gruppen. Egnede fra 8 år.
- *Sten-saks-papir i hold*: Legen styrker fællesskabet i en gruppe ved ryste deltagerne sammen. Egnede fra 10 år.

- *Kryds og bolle i hold*: Legen styrker fællesskabet ved at ryste deltagerne sammen og have det sjovt sammen. Egned fra 8 år.
- *På skrump*: Legen skaber et stærkere fællesskab, ved at deltagerne sammen skal samarbejde og tænke kreativt. Egned fra 8 år.
- *Knuden*: Legen bringer deltagerne tættere på hinanden, ved de løser en udfordring i fællesskab og griner sammen. Egned fra 8 år.

Lege, der giver fornyet energi

Fælles for legene er, at de fokuserer på, at deltagerne får bevæget sig og grint sammen, så de får tilført ny energi til den videre proces. Legene er gode til at bruge i overgangene mellem to aktiviteter.

- *1-2-3*: Legen skaber tillid gennem anerkendelse af hinanden og giver fornyet energi, ved at deltagerne griner sammen. Egned fra 6 år.
- *High five*: Legen giver fornyet energi og hjælper gruppen med at rette fokus på processen. Egned fra 8 år.
- *Udvikling*: Legen skaber ny energi i gruppen ved at rette fokus på hinanden og gøre noget skørt sammen. Egned fra 8 år.
- *Rejs jer op*: Legen giver deltagerne en oplevelse af at være gensidigt afhængige af hinanden og skaber tillid til hinanden. Egned fra 8 år.
- *Ding Dang Dong*: Legen skaber fornyet energi i gruppen ved at deltagerne griner sammen og får rettet fokus mod på processen. Egned fra 10 år.

Lege, der kickstarter kreativiteten

Fælles for legene er, at de styrker kreativiteten og åbner op for en anden måde at tænke på. Legene er derfor især velegnede, når en gruppe skal udvikle nye ideer eller tænke i anderledes løsninger.

- *Gaver*: Legen kickstarter kreativiteten ved at deltagerne skal finde på noget skørt. Egned fra 8 år.
- *Picture story*: Legen handler om at anerkende hinandens perspektiver og bygge videre på hinandens input ved at være kreative sammen. Egned fra 8 år.
- *Copy*: I legen øver deltagerne sig i at kommunikere og have tillid til hinanden. Egned fra 8 år.
- *Røverhistorier*: Legen skaber ligeværd mellem deltageren og kickstarter kreativiteten ved at deltagerne gå med hinandens ideer. Egned fra 8 år.
- *Modsat*: I legen udvikler deltagerne i makkerpar deres kreativitet og bryder med vanetænkning. Egned fra 10 år.

Fra Involving children in decision making Planning activity

- *Butcher paper tree pictures*: Legen hjælper deltagerne med at finde deres synspunkter og følelser til et emne og udtrykke dem visuelt. Egned til børn i alderen 3-12.
- *Word tree*: Legen understøtter deltagerne i at undersøge et emne og forhåndsantagelser om emnet. Egned til børn i alderen 3-12.
- *Balloon (action planning)*: Legen hjælper med at planlægge processen og hvilke ressourcer, der er behov for i et projekt. Egned til børn i alderen 6-12 år.

Making it happen

- *The runner around game*: Legen understøtter deltagerne i at undersøge et emne. Egned til børn i alderen 3-8 år.
- *The decision tree*: Legen lærer deltagerne, hvad det vil sige at tage beslutninger og de forskellige muligheder og konsekvenser, der er ved beslutninger. Egned til børn i alderen 3-12 år.

- *Diamond ranking*: Legen hjælper deltagerne med at prioritere. Egnede til børn i alderen 3-12 år.

Evaluerings

- *Evaluation targets*: Legen giver en hurtig indsigt i, om og hvordan en aktivitet har været en succes. Egnede til børn i alderen 3-12.
- *Space and simple ranking*: Legen giver mulighed for at finde ud af, hvad der er mest og mindst vigtigt for deltagerne i relation til emnet. Egnede til børn i alderen 3-12.
- *Jars of importance*: Legen giver deltagerne mulighed for at undersøge et emne eller at give feedback til en aktivitet. Egnede til børn i alderen 3-12.
- *Stones on the pond*: Legen understøtter deltagerne i at give feedback til processen. Egnede til børn i alderen 3-12.

Fra Børnerådet - Håndbog I Børneinddragelse

- *Flodmetaforen*: Øvelsen kan bruges, når deltagerne skal arbejde med at beskrive eller diskutere muligheder og forhindringer i et forløb. Øvelsen er god til at indkredse tematikker inden for et overordnet emne. Egnede fra 10 år.
- *Tidslinjen*: Øvelsen er god, hvis gruppen skal tale om et forløb, som har et fælles start- og sluttidspunkt, men som ellers tager sig forskelligt ud. Processen giver indblik i hinandens forløb og kan være et godt afsæt for en videre diskussion. Egnede fra 10 år.
- *Relationscirklen*: Øvelsen er god som et udgangspunkt til at tale om de mennesker og relationer, deltagerne har, eller til at kortlægge hvilke personer deltagerne har inde på livet. Egnede fra 10 år.
- *Idemøllen*: Øvelsen er god til idegenerering, fordi deltagerne får lov til at tænke både vilde utopier og mere realistiske ideer. Egnede fra 10 år.

- *Den tegnede brainstorm*: Metoden er god til at få børnenes ideer frem og vist i plenum. Egnede sig til børn fra 4 til 10 år.
- *Følelseskort*: Øvelsen egnede sig til at hjælpe deltagerne med at forholde sig både positivt og negativt til et emne. Følelseskortene kan sætte gang i deltagerens hukommelse og få dem til at fortælle om erfaringer inden for et givet emne. Egnede til børn fra 4 til 10 år.

Fra Red barnet ungdom

Øvelser til at få gode dialoger i gang

- *Walkie-talkie*: Legen giver et afbræk og fornyet energi og skaber en åben dialog mellem deltagerne. Egnede fra 10 år.
- *Linedans*: Legen hjælper med at visualisere og udtrykke de forskellige deltagers holdninger og perspektiver. Egnede fra 10 år.
- *Frugtsalat*: Legen understøtter deltagerne i at udtrykke deres holdninger og forstå forskelligheder. Egnede fra 10 år.

Øvelser til at få gode ideer sammen

- *Omvendt brainstorm*: Legen bruges til at generere ideer og forstå modsætninger på en sjov måde. Egnede fra 10 år.
- *Hvis jeg var ...*: Legen sætter deltagerne ind i en andens persons perspektiv og fremmer kreativiteten den vej igennem. Egnede fra 10 år.
- *Vælg Helge*: Legen bruges til at udvælge ideer ud fra nogle kriterier, der er valgt i fællesskab. Egnede fra 8 år.

Øvelser til at planlægge sammen

- *Vejen til målet*: Legen bruges til at skabe ejerskab og overblik over processen eller projektet. Egnede fra 10 år.
- *Ridderne om det runde bord*: Legen bruges til at skabe ejerskab og ansvar hvors deltagerne samt at strukturere og planlægge aktiviteter. Egnede fra 10 år.

Icebreakers

Icebreakers er gode til, at deltagerne lærer hinanden at kende, få tillid til hinanden og få skabt en god stemning. De kan bruges i begyndelsen af en proces eller undervejs, når stemningen trænger til et løft.

- *Speeddating* – lær hinanden at kende
- *Hej hej på 1000 måder* – kom godt ud ad døren
- *Børge Banan* – en navneleg

